

תמצית העמוד

סיכומי גפ"ת קצרים וברורים ללומדי העמוד היומי

גליון 19 | עירובין (גפ"ת) נ"ב. עד ס"ו: | ניסן ה'תשפ"ד

במצאו חבירו שהוא רוצה להחזיק בדרך ועדיין לא החזיק קנה עירוב ובלבד שיאמר שביתתי שם, ולרב יוסף לכו"ע צריך להחזיק בדרך, דאל"כ אינו עני, אלא שלר"י צריך לומר שביתתי שם, ולרבי יוסי מספיק גלוי מילתא, ולר"מ הוי ספק כיון שרק בא בדרך הוי כעני, אבל ביצא לדרך והחזירו חבירו הוי כעשיר, וס"ל דכל עשיר שעירב באמירה ולא בפת סילק עצמו מביתו ובמקום שאמר ג"כ לא קנה שביתה, ואין לו אלא אלפים אמה שבאמצע.

ור"ת מבאר ש'לומר' היינו שיאמר לו חבירו 'עת חמה הוא, עת צינה הוא', שבזה דעתו לילך כשתעבור החמה או הצינה ולא יצא מתורת עני, אבל אם החזירו בלא טעם א"כ נתייאש לגמרי מללכת ויצא מתורת עני אע"פ שהחזיק בדרך, וסובר רבה שלרבי יהודה צריך גם לומר וגם להחזיק, ולרבי יוסי מספיק להחזיק. ורב יוסף סובר שלרבי יהודה צריך דווקא להחזיק בלי לומר, (דאם אמר לו חבירו שיש חמה או צינה הרי נתייאש מלקנות שביתה וללכת), ולרבי יוסי מהני אף באמר.

נ"ב: מי שיצא חוץ לתחום במזיד ומדעת שלא לשם מצוה, לת"ק אפילו אם יצא אמה אחת לא יכנס, ואם רק רגלו אחת מחוץ לתחום, י"א שלא יכנס דכתיב "אם תשיב משבת רגלך", וי"א שיכנס כיון שרובו בתוך התחום. ולרבי אליעזר יכול להכנס אם הוא עד שתי אמות מחוץ לתחום משום הבלעת תחומין, וס"ל שארבע אמות של אדם הם ב' אמות לכל צד, והא דתניא שלר"א אפילו אמה אחת לא יכנס, הכונה שהמודד אלפים אמה (לרש"י הכונה למי שהיה בדרך וחשכה לו ואמר שביתתי במקומי שהוא מודד אלפים פסיעות בינוניות שזה אלפים אמה. ולתוס' (ד"ה כי) הכונה למי שמודד את התחום), אין לו יותר מזה אפילו אמה אחת, אפילו אם סוף מידתו כלה במערה.

החשיך חוץ לתחום כשהוא בדרך לת"ק אפי' אמה אחת לא יכנס, ולר"ש אפי' ט"ו אמה יכנס, שאין מציינים את המידות בדיוק מפני טועי המידה. ולא דווקא ט"ו אמה. אי נמי דווקא ט"ו אמה, דכיון שמודדים בחבל של נ' אמה נמצא שיש מ' מדידות בכל תחום, ובכל מדידה מתמעט שתי אחיזות של החבל מכאן ומכאן, וכל אחיזה היא טפח וחצי אצבע, וזה יוצא צ' טפחים שזה ט"ו אמה.

כיצד מעברין

כיצד מעברין את הערים (-מה מוסיפים לעיר שמשם מתחילים למדוד את תחום העיר), אם יש בעיר בתים הבולטים החוצה משאר הבתים, או שיש מגדלים הבולטים בחומת העיר, או שיש באחת הקרנות גזודיות (-שברי חומה של חרבות בתים) גבוהות י' טפחים, או שיש גשרים ונפשות (-כעין בנין שעושים על הקבר) ויש בהם בית דירה, מוציאים מידת העיר כנגד אותם מקומות, והיינו שכל בליטה מרחיקה את המידה מהעיר לכל אורך אותו צד.

מידת התחום היא מרובעת, באופן שבזויות הריבוע יש יותר מאלפים אמה, והמשנה באה למעט שהתחום אינו עגול, אבל א"צ שהאורך והרוחב יהיו שוים.

אותו אדם את רשותו וכדומה, וכן גזרו חכמים באופנים מסוימים שאסור לטלטל בחצר שדר בה נכרי (כדי שלא ילמדו ממעשיו) אא"כ שכרו ממנו מקום מרשותו.

בדפים שלפנינו יבואר איזה עיר ניתן לערב, האם ניתן לערב כל חצי עיר בפני עצמה או לא לערב את כל העיר. (נ"ט ט'). מתי נכרי או מי שאינו מודה בעירוב הדר בחצר אוסר להוציא לחצר, ומה הדין כשהוא לא נמצא בשבת בעיר, דיני שכירת רשות או ביטול רשות במי שאוסר לטלטל בחצר. (ס"ב - ס"ז).

עניינים נוספים - עניינים שונים (נ"ג). מעלות התורה ודרכי קניינה (נ"ד). מורה הלכה בפני רבו. (ס"ב ס"ג). מה אסור לעשות אחרי שתיית יין. (ס"ג: ס"ה). מה אין לעשות כשאין דעתו מיושבת עליו. (ס"ה). ועוד.

נ"ב. השובת ברגליו יש לו ד' אמות, מלבד האלפים אמה, ובמניח עירובו מסתפק רמי בר חמא אם יש לו ד' אמות.

מי שיצא לדרך לעיר שמערבין לה והחזירו חבירו ולא אמר היכן שביתתו, לר"מ הרי זה חמור גמל דמספקא ליה אם כוונתו לקנות שביתה בסוף התחום, וא"כ מהני כיון שדינו כעני, או שחזר בו מכוונתו ללכת לאותה העיר ודעתו לקנות שביתה בביתו, וממילא מותר ללכת רק בין ביתו לעירוב. ואף דכבר תנא (לעיל ל"ה) שבספק אם נתגלגל מחוץ לתחום מבעוד יום או משחשיכה הוי חמור גמל, ומבואר דבספק לר"מ הוי חמור גמל, קמ"ל הכא דאף היכא שודאי לא עירב הוי חמור גמל. ולרבי יהודה מותר ללכת לעיר השניה אפילו אם יצא כל דהו, ושאר בני העיר אסורים. ובברייתא איתא שלרבי יוסי ברבי יהודה אפי' אמר לו חבירו לין פה עת חמה הוא או עת צינה הוא, מותר לו ללכת לעיר השניה.

הגמ' מעמידה שיש לאותו אדם עוד בית בעיר השניה, ובין הערים יש ארבעת אלפים אמה, ולא היתה כוונתו לקנות שביתה ברגליו בסוף אלפים, אלא נתכוין לקנות שביתה באמירה בסוף אלפים, וללכת לעיר השניה, שבזה דינו כעני כיון שהוא יצא לדרך, ושאר בני העיר דינם כעשירים, ונחלקו ר"מ ור"י אם עני יכול לקבוע כך שביתה, (והיינו כרב נחמן וכנ"ל).

לרבה לכו"ע צריך לומר - שיאמר לו חבירו 'לין פה', דבחר מעצמו איכא למימר שנמלך ולא קנה שם שביתה, כיון דאפילו גלוי דעתא ליכא, ונחלקו אם צריך להחזיק בדרך, או שא"צ להחזיק בדרך ומספיק שאמר לצאת והחזירו חבירו. ולרב יוסף לכו"ע צריך להחזיק בדרך, ונחלקו אם צריך לומר, שלר"י אם החזיק בדרך אע"פ שחזר מעצמו הוי כמו שאמר שביתתי במקום פלוני, ולרבי יוסי ברבי יהודה צריך גם להחזיק וגם שיאמר לו חבירו לין פה.

ובאופן אחר יש לפרש שלרבה לכו"ע אותו אדם החוזר לביתו צריך לומר 'שביתתי בתוך התחום', ולרבי יוסי אפילו

בחודש זה אנו מסיימים בסייעתא דשמיא את עיקרי ענייני תחומין (נ"ב - נ"ט, ט' ס"א), ומתחילים לעסוק בענייני עירובי חצרות ושיתופי מבואות (נ"ט ט', ומס"ב והלאה).

ענייני תחומין - אסור לאדם לצאת ממקום שביתתו (שנקבע בכניסת השבת) יותר מאלפים אמה לכל צד. עירוב תחומין, והיינו קביעת השביתה במקום אחר, אינו מוסיף על התחום שהוא נשאר בסך הכל ארבעת אלפים אמה, אלא שע"י קביעת מקום השביתה במקום אחר, מודדים אלפים אמה לכל רוח מאותו מקום ולא מביתו, ועי"ז נמצא שלצד אחד הוא יכול ללכת עד ארבעת אלפים אמה, ולצד השני אסור לו ללכת כלל. כאשר מקום שביתת האדם הוא בתוך עיר, צריך לברר מהיכן נחשב שהעיר מסתיימת ומשם מתחילים למדוד את האלפים אמה (והעיר כולה נחשבת כמקום שביתתו, בדומה למי ששובת מחוץ לעיר שמתחילים למנות את האלפים אמה אחרי הד' אמות שבהם הוא נמצא), ולפעמים כמה עיירות נחשבים לעיר אחת, וכן ע"י ריבוע העיר (הנובע מכך שהתחום אינו עגול ואינו נמדד מכל מקום בפני עצמו, אלא מרבעים את העיר ומתחילים למדוד מסיוע הריבוע) וריבוע התחום (והיינו שגם אחר ריבוע העיר אין מודדים אלפים אמה מכל מקום לגופו, אלא גם תחום העיר הוא שטח מרובע, ונ"מ שבזויות הריבוע האדם יכול ללכת יותר מאלפים אמה). ריבוע העיר והתחום בהרבה מקרים הוא לפי ריבוע העולם, ואינו תלוי רק בצורת העיר. מדידת התחום נעשית בקו אוריי, והיינו שאם יש שיפוע מודדים את אותו מקום כאילו לא היה שם שיפוע.

בדפים שלפנינו יבואר מה הדין במקרה שלא ברור היכן היה בדעת האדם לקנות שביתה. מה הדין במי שיצא מעט מחוץ לתחום. (נ"ב). מהיכן מתחילים למדוד את תחום העיר. (נ"ב נ"ה). צירוף ב' או ג' עיירות לעיר אחת, ריבוע העיר והתחום, עיר העשויה כקשת, נתינת קרפף (-שמתחילים למדוד ע' אמה ושיריים אחרי תחום העיר) לעיר. (נ"ה - נ"ז). צורת מדידת התחום - באיזה חבל, איך מודדים כשיש בתוך התחום גיא או גדר או הר. (נ"ח נ"ט). מה הדין כשהניחו בטעות את העירוב מחוץ לאלפים אמה. (ס'). האם עיר הנמצאת בתוך התחום נמדדת בתוך האלפים אמה. האם המניח עירובו בתוך עיר מודדים לו אלפים אמה ממקום עירובו או מסוף העיר. (ס"א).

עירובי חצרות ושיתופי מבואות - מן התורה איסור הוצאה הוא רק מרשות היחיד לרשות הרבים ולהיפך, וברשות הרבים אסור לטלטל יותר מד' אמות, אמנם מדרבנן גם חצר שפתוחים לה הרבה בתים של אנשים שונים, אסור לטלטל מבית לחצר או מבית לבית או במבוי, שמא יבוא לטלטל מרה"י לרה"ר, אא"כ יערבו ויחשיבו את כל הבתים שבחצר כבית אחד, ובשביל לטלטל במבוי צריך לעשות 'שיתוף' לכל בני המבוי. וצריך שכל בני החצר או המבוי יהיו שותפים בעירוב, ואם לא עשו כן, אסור לכולם לטלטל, אא"כ ביטל

הגמ' מביאה ד' מחלוקות בין רב לשמואל בביאור משמעות לשונות.

נ"ג. מעברין- נחלקו רב ושמואל אי תני מעברין כאשה עוברת, או מאברין אבר אבר שאם יש אבר בצד אחד מחשבים כאילו יש גם בצד השני ומוודים משם. **מערת המכפלה-** נחלקו רב ושמואל האם מערת המכפלה היא חדר מעל חדר, או שהיא חדר לפנים מחדר ונקראת מכפלה משום שהיא כפולה בזוגות – אדם וחווה, אברהם ושרה, יצחק ורבקה, יעקב ולאה, ועל שם ד' זוגות אלו נקרא המקום קרית הארבע.

אמרפל- נחלקו רב ושמואל אם נמרוד שמו ונקרא אמרפל מפני שאמר להפיל את אברהם לכבשן האש, או שאמרפל שמו ונקרא נמרוד שהמריד העולם כולו.

ויקם מלך חדש- נחלקו רב ושמואל אם היה מלך חדש ממש, דכתיב "חדש", או שהכונה שנתחדשו גזירותיו, דהא לא כתיב "וימת זה וימלוך פלוני תחתיו", והא דכתיב "אשר לא ידע את יוסף" היינו שהיה נראה כאילו אינו מכיר את יוסף כלל.

אמר רבי יוחנן י"ח ימים גדלתי אצל רבי אושעיא ברבי, ולא למדתי ממנו אלא דבר אחד במשנתנו, שגורסים כיצד מאברין את הערים. והא דאמר רבי יוחנן שבאותם ימים למד לבו וחכמתו של כל אחד מי"ב תלמידי רבי אושעיא ברבי, י"א שגמרא לא למד אבל לב (-חריפות) וחכמת (- ידיעות) כל אחד למד, וי"א שממנו לא למד אבל מתלמידי למד, וי"א דבמשנתנו קאמר. עוד אמר רבי יוחנן שכמו שר"מ בדורו לא ירדו לסוף דעתו, כך גם רבי אושעיא ברבי לא ירדו לסוף דעתו.

אצל רבי אושעיא ברבי ישבו ד' באמה מפני שדחקו כדי לשמוע מפיו, ואצל ר"א בן שמוע ו' באמה.

ירידת הדורות- אמר רבי יוחנן ליבם של ראשונים (י"א ר"ע וי"א רבי אלעזר בן שמוע) כפתחו של אולם כ' אמה, ושל אחרונים (י"א רבי אלעזר בן שמוע וי"א רבי אושעיא ברבי) כשל היכל י' אמה, ואנו כמלוא נקב מחט סידקית. ואמר אביי אנו כסיכתא בגודא כיתד שבקושי הוא נכנס לכותל בנקב צר לגמרא – להבין מה שאנו שומעים. ורבא אמר אנו כאצבע בקירא בשעוה קשה שהאצבע לא נכנסת לתוכה אלא מדבק מעט לסברא. ורב אשי אמר אנו כאצבעתא בבירא לשכחה – ממחרים לשכוח כמו שהאצבע נכנסת לתוך בור בקלות.

בני יהודה דדייקי לישנא לחזור באותו לשון ששמעו מרובם, והניחו סימנים, ולמדו מרב אחד, וגלו מסכתא (י"מ שלימדו לאחרים, וי"מ שהיו מדקדקים בטעמים עד שהדברים התיישבו על ליבם), נתקיימה תורתם בידם, משא"כ בני גליל. וכן דוד גלי מסכתא דכתיב "יראיך יראוני וישמחו", ושאל לא גלי מסכתא דכתיב "ובכל אשר יפנה ירשיע" – שלא היה זוכה להורות כהלכה.

נ"ג. שאול- הקב"ה מחל לשאול על עוון הריגת נוב, דכתיב שאמר שמואל לשאול כשהעלהו באוב "ומחר אתה ובניך עימי" – עימי במחיצתי.

הגמ' מביאה כמה מעשים באנשים שלא דייקו בלשונם, ובאנשים שדיברו בלשון חכמה.

אמר רבי יהושע בן חנניה מימי לא נצחני אדם חוץ מאשה (שאמרה לו שאין משיירין פאה באלפס אלא השמש שופך הכל לקערה, אבל משיירין פאה בקערה כדי שיאכל השמש), תינוקת (שכשעבר בשדה שכבשוה רבים אמרה לו ליסטים שכמותך כבשוה) ותינוק (דרך קצרה וארוכה).

יש לדבר עם אשה בלשון קצרה (כגון לומר באיזה ללוד, ולא באיזו דרך נלך ללוד), משום אל תרבה שיחה עם האשה.

תורה

הגמ' מביאה כמה כללים במעלות התורה, ואיך צריך ללמוד, ואיך זוכרים את הלימוד.

נ"ד. הגמ' מאריכה בחשיבות הלימוד בקול, ושעל ידי זה התורה משתמרת, והאדם מאריך ימים ושמח.

תלמיד אחד היה לר"א שנתחייב שריפה למקום, וויתרו לו מפני ששימש אדם גדול.

שינא חטוף ואכול חטוף ושתה - שיהנה מהממון שיש לו ולא ימתין, דעלמא כהילולא דמיא ושמא ימות ולא יוכל להנות.

אם יש לאדם ממוון, לא יתמהמה מלהשתמש בו, ולא יניחו לבניו שמא יאבדוהו, וכשיגדלו תגדל פרנסתם עמהם.

המהלך בדרך ואין עמו מלווה יעסוק בתורה.

החש בגרונו או במעיו או בעצמותיו או בכל גופו יעסוק בתורה, וזה סם שאין בו שום נזק.

שמחה לאיש במענה בפיו, ודבר בעיתו מה טוב- י"מ שהאדם שמח כשיש מענה בפיו כששואלים אותו דבר הלכה, וי"מ שהאדם שמח כשיש פיו דבר בעיתו לדרוש הלכות חג בחג.

קיום התורה באדם הוא כאשר האדם נעים לבריות ועניו ואינו נלאה מלחזור על לימודו, ומשים עצמו כחיה שדורסת ואוכלת שאינו מקפיד להתענג באכילתו, וי"א כחיה שמסרחת ואוכלת שאינו קץ במאכלו אם לא נתבשל כל צרכו. וכתב רש"י שביאור זה אינו נראה, לפי שמצינו בכל הש"ס שדרך תלמידי חכמים להקפיד על מאכלם דרך גדולה וכבוד וכן על מלבושיהם. וי"מ שהכונה שחוזר על תלמודו מיד כשמקבלו מרבו, ומנבל עצמו על דברי תורה.

אילו לא נשתברו לוחות הראשונות לא נשתכחה תורה מישראל, ואין כל אומה ולשון שולטת בהם.

נ"ד: דברי תורה נמשלו לתאנה ולדד, שככל שממשימש בהם מוצא בהם טעם חדש.

דברי תורה חביבים על בעליהם כל שעה כמו בשעה ראשונה.

התורה מעלה חן על לומדיה.

באהבתה תשגה תמיד – שיעשה עצמו שוגה ופתי בשביל אהבת התורה להניח עסקיו ולרוץ לדבר הלכה, כגון ר"א בן פדת שהיה עוסק בתורה בשוק התחתון של ציפורי וסדינו מוטל בשוק העליון.

"הון מהבל ימעט וקובץ על יד ירבה" – אם עושה תורתו חבילות חבילות מתמעט, ואם לאו אלא הוא חוזר על תלמודו עד שמחזיק בה ואח"כ לומד דבר חדש קובץ על יד ירבה. וידעי רבנן האי מילתא ועברי עלה, ורב נחמן בר יצחק עשה כך ונתקיים תלמודו בידו.

סדר מסירת התורה שבעל פה- משה למד מפני הגבורה, ואח"כ לימדה לאהרן וישב אהרן (וכן כולם

בזמן ששמעו ממשה) לפניו, משום "הווי עינך רואות את מורך", הלך אהרן וישב לשמאלו של משה מפני שהמהלך לימין רבו הרי זה בור, וכ"ש לישיב שם בזמן שאין מי שיושב בשמאל, ונכנסו בני אהרן ולימדו משה מה שכבר לימד לאהרן, הלך אלעזר וישב לימין משה, ואיתמר ישב לשמאלו של אהרן, (ולרבי יהודה אהרן עבר לצד ימין של משה, והא דתניא שג' המהלכים בדרך הרב באמצע גדול בימינו וקטן בשמאלו, זה ניחא גם לרבנן, וס"ל שלא הטריחו את אהרן לעבור לימין משה), ולימדו משה, נכנסו זקנים ולימדו משה, ואח"כ נכנסו כל העם ולימדו משה, הלך משה ולימדו אהרן, הלך אהרן ולימדו אלעזר ואיתמר, הלכו אלעזר ואיתמר ולימדו הזקנים, נמצא ביד כל אחד ד' פעמים. ולא למדו כולם ממש, כדי לחלוק כבוד לאהרן ולבניו ולזקנים, ומ"מ למדו גם ממש, כיון שעדיף לשמוע מפני מי ששמע מפני הגבורה. הגמ' מבארת סדר ישיבתם, וטעם סדר לימוד זה. מכאן שחייב אדם ללמד לתלמידו ד' פעמים, (וכן צריך ללמדו עד שתהיה סדורה בפיו ויראה לו פנים לתת לו טעם ככל אשר יוכל ולא יאמר לו שייב לבד).

רב פרידא לימד לתלמיד ת' פעמים, ופעם אחת לימד ת"ת פעמים וניתוספו לו ת' שנים וזכה דורו לחיי העולם הבא.

אין התורה נקנית אלא בסימנים, וי"א שצריך לעשות מועדים לתורה לקבוע זמן לתלמידים מתי יבואו ללמוד.

נ"ה. לא בשמים היא ולא מעבר לים- י"מ שאם היתה שם היה צריך ללכת אחריה. וי"מ שאין התורה מתקיימת במי שמגביה או מרחיב דעתו עליה. וי"מ שאין התורה מתקיימת בגסי הרוח או בסוחרים המחזירים בעיירות ותגרים בעירם.

מהיכן מודדים את תחום העיר

בני העיר מותרים ללכת מחוץ לעיר אלפים אמה לכל רוח, והעיר כולה נחשבת להם כד' אמות ואינה נכללת אלפים אמה. הגמ' מבארת מה נחשב חלק מהעיר, ומתי גם שטח הנמצא מחוץ לעיר נחשב כחלק מהעיר לענין תחומין.

עיבור הערים- עיר ארוכה דנים אותה כמות שהיא ואין משווים אורכה לרוחבה. עיר עגולה עושים לה זוויות שאם בא לצאת דרך שם הוא מרויח עוד רבע, דמרובע יתר על העיגול רביע. עיר צרה מצד אחד ורחבה מצד אחר, משוים אותה בשני הצדדים. עיר מרובעת אין מרבעים אותה לריבוע עולם. היה בית יוצא מריבוע העיר מותחין את הקו כנגדו בצורה ישרה כאילו יש עוד בית כנגדו ולא באלכסון, אפי' אם יש בית כזה בשני צידי העיר, וכן הדין כשפגום בולט מן העיר. תוד"ה אם.

עיר העשויה כקשת ואין בתים בחלל הקשת (א) כמין גאם (-צורת ר), אם יש בין ב' ראשיה פחות מד' אלפים אמה, רואים אותה כאילו מלאה בתים וחצרות, ומשם מודדים אלפים אמה, ואם לאו מודדים מן הקשת, לרש"י מודדים לכל אחד מפתח ביתו, ולתוס' (ד"ה ואם) מודדים מהמקום שהקשת מתרחבת יותר מד' אלפים אמה. ואם יש בין קו הבתים לריבוע העיר יותר מאלפים אמה, לרבה בר רב הונא אין מרבעים כיון שאינו יכול ללכת לשם מביתו, ולרבה בנו מרבעים כיון שיכול ללכת לשם מהצדדים, וכן נ"מ במחלוקתם היכא שיש בין שני צידי הקשת יותר מד' אלפים אמה, ומאידיך אין אלפים אמה בין

אמצע הקשת לקו של הקשת, שהרי גם בזה יכול להגיע לשם מהבתים שבאמצע הקשת. (תוד"ה פחות). והתוס' (ד"ה עיר) דנים האם כשיש פגומין לעיר בתוך ע' אמה ושירים זה לזה, ויש עוד פגומין כאלו במרחק יותר מד' אלפים אמה, האם יש לזה דין עיר העשויה כקשת, או שפגומין הם בטלים לעיר וא"צ שיהיה שם הבלעת תחומין, ור"י ור"ח נקטו כמו הצד הראשון.

נ"ה: חיבור ב' עיירות סמוכות - ב' עיירות סמוכות, וכן אם חומת העיר נפרצה מב' רוחות, לרב הונא אם יש ביניהם מאה ארבעים ואחת ושליש אמה הרי היא עיר אחת, שהיוצא מאחת לשניה כדי להמשיך ללכת הלאה מונים לו אלפים אמה מהעיר השניה, דנותנים קרפף – שבעים אמה ושיריים לכל אחת אפילו אם אין בנין בין ב' הקרפפות ואין הקרפפות מוקפות מחיצה, ואם יותר הרי אלו ב' עיירות, ולחייא בר רב אין נותנים אלא קרפף אחד לשתייהן, ומחלוקת זו היא לשיטת חכמים דס"ל שנותנים קרפף רק בין ב' עיירות, אבל לר"מ נותנים קרפף אפילו לעיר הנמצאת בפני עצמה.

מה נחשב דירה והוא נחשב חלק מהעיר - גדודיות גבוהות י' טפחים ויש להם ג' מחיצות ואין להם תקרה מצטרפות לעיר, וכ"ש אם יש להם תקרה דהוה להו דירה מעלייתא, (והגמ' מסתפקת מה הדין אם יש ב' מחיצות ותקרה), וכן נפש שעל הקבר אם יש בו ד' אמות על ד' אמות מפני שבסתמא הוא עשוי לדירת שומר הקבר, וממילא אף אם אינו דר שם הוי בית דירה, וגשר וקבר (-בית הקברות) שיש בהם בית דירה, ובית הכנסת שיש בו דירה לחזן אבל בסתמא לאו לדירה עביד, ובית עבודת כוכבים שיש בו דירה לכומרים, ואורוות סוסים ואוצרות תבואה שמן ויין שיש בהם בית דירה לשומר, ובורגנים שבשדה, ובית שבים – באי העשוי לפנות בו כלים שבספינה, והם בתוך ע' אמה ושיריים לעיר, הרי אלו מצטרפים לעיר. וכתבו התוס' (ד"ה נפש) שכל דבר שנחשב דירה היינו רק כשיש בו ד' על ד'.

בור שיח ומערה וגדר ושובך ובית שבספינה שאינו קבוע סמוך לעיר, אין מצטרפים לעיר. ומערה שיש בנין בפתחה, מצטרפת המערה להשלים את שיעור הבית כגון אם אין בבית ד' על ד'. וכתבו התוס' (ד"ה לא) שצריך שהרוב יהיה בבית. עוד ביארו שלהשלים הכונה שאם יש בבנין ד' אמות המערה נחשבת חלק מהבית ואין מתחילים למדוד אלא מסוף המערה.

יושבי צריפים (-העשויים מהוצין וערבה) אין מצטרפים יחד, אלא כל אחד מונה מפתח ביתו, ומ"מ במחנה בני ישראל במדבר שישבו באהלים שאינם קבועים מנו אלפים אמה מסוף המחנה, (כדמצינו שהיו נפנים לאחוריהם שזה יותר מג' פרסאות, ולא בצד או מלפני המחנה שמא ילכו לשם הענו והארון), דכיון דחנו על פי ד' נחשבים קבועים. ואם יש בצריפים ג' חצרות של ב' בתים שהם קבועים, מאבן או מעץ, הוקבעו כולם.

יושבי צריפים והולכי מדברות חייבים אינם חיים מפני שהם מחוסרים הנאה וסובלים מרוחות וגשמים, ונשותיהם ובניהם אינם שלהם, לעולא מפני שאין להם מרחצאות וכשהולכים כל הגברים לרחוץ במקום רחוק נשותיהם נזקקות למנאפים, ולרבי יוחנן מפני שמרגישים זה לזה בטבילה שכיון שאין להם מקוואות הולכת אשה לטבילה במקום רחוק יחד עם חברתה והשכנים מרגישים ואיש רשע ודוף אחריה ומתייחד עמה ואסור לאיש להתייחד עם שתי נשים. ונ"מ כשיש נהר סמוך הראוי לטבילה ולא למרחץ.

נ"ו: כל עיר שאין בה ירק אין ת"ח רשאי לדור בה, ודווקא שום וכרישין אבל שאר ירקות מזיקים לגוף, וי"מ ששום וכרישין מזיקים ושאר הירקות מועילים, וצנון עליו מזיקים והאמהות מועילים, בימות החמה מועיל מפני שהוא מצנן את הגוף, ובימות הגשמים מזיק. רש"י. וכתבו התוס' (ד"ה כאן) שמשמע מרש"י שהעלים לעולם קשים והאמהות יפות רק בימות החמה. ודעת התוס' שהעלים והאמהות אחד מועיל בימות החמה והשני בימות הגשמים. וי"ג הא והא בעלים אבל אמהות לעולם מועילים.

כל עיר שיש בה מעלות ומורדות, אדם ובהמה שבה מזיקנים בחצי ימיהם מפני הטורה.

ריבוע עיר - מרבעים את העיר לפי ריבוע העולם ולא באלכסונו של עולם, (לרבי יוסי ביום הארוך החמה זורחת ושוקעת בצד צפון, וביום הקצר בצד דרום, וכשהימים והלילות שווים היא זורחת באמצע מזרח ושוקעת באמצע מערב, ורב משרשיא חולק על כללים אלו. עוד מבארת הגמרא מתי מתחילה כל תקופה, וכמה אורכה).

נ"ז: דרך ריבוע העיר והתחום - עיר שיש בה אלפים אמה על אלפים אמה והיא עגולה, בתחילה מרבע את העיר, ואח"כ אינו מודד אלפים אמה מקרנות העיר באלכסון, מפני שהוא מפסיד את הזויות שכיון שאלכסון של אמה הוא אמה וב' חומשי אמה נמצא שבציד העיר יש רק אלף ותכ"ח אמות, אלא רואים כמו שמניח בקרן העיר טבלה של אלפים אמה על אלפים אמה וכן בשאר הצדדים, נמצא משתכר באלכסונה ארבע מאות אמה מכל צד ע"י ריבוע העיר, ועוד ח' מאות אמה בתוך ריבוע הריבוע הוא רבע יותר מן העיגול, מ"מ כל אמה מרובעת היא אמה וב' חומשי אמה באלכסון. נ"ז).

ערי הלויים מגרשיהם ותחומם -

אמר ר"א ברבי יוסי תחום ערי הלויים הוא אלפים אמה, צא מהם אלף אמה מגרש (דכתיב "מקיר העיר וחוצה אלף אמה סביב"), נמצא מגרש רביע והשאר שדות וכרמים.

לרבא איירי בעיר עגולה אלפים אמה על אלפים אמה, ויש כאן ל"ו ריבועים של אלף אמה כולל העיר עצמה, ומגרש העיר הוא ט' ריבועים, שכיון שהעיר עגולה גם המגרש עגול, וריבוע יתר על העגול רביע (בין בהקף בין בשטח. תוד"ה כמה), נמצא העיר והמגרש י"ב ריבועים שהם שלשה רבעים מט"ז, והעיר עצמה היא ג' ריבועים, נמצא מגרש העיר ט' ריבועים שהם רביע מל"ו, ואף שמרבעים את העיר מ"מ במציאות אין שם בתים וזה נחשב מגרשי הערים.

נ"ז: לאביי איירי נמי בעיר של אלף אמה, והעיר עגולה, ונמצא מגרש העיר שגם הוא עגול ו' ריבועים של אלף אמה (כמו כללי החשבון לרבא) שהם רביע מכ"ד.

לרבינא איירי בעיר מרובעת אלפים אמה על אלפים אמה, והכונה שהמגרש של תחומי העיר הוא רבע, שזה יוצא ח' אלפים שהוא רבע מהתחומין והקרנות יחד בלי העיר שזה שלושים ושנים. דעת רש"י שגם לרבינא נותנים מגרש לקרנות, אבל דעת התוס' (ד"ה מאי) שלרבינא אין נותנים מגרש לקרנות.

ולרב אשי הכונה שהמגרש של הקרנות הוא רבע מהקרנות, (ו"סביב" היינו סביב דקרנות כמו בזריקת דם העולה), ואיירי בעיר עגולה, ואף שמרבעים אותה להוסיף עליה לענין תחומין ולענין נתינה ללוים, מ"מ במציאות הרי היא עגולה. י"מ שלרב אשי נותנים מגרש רק לקרנות העיר, וא"כ בכל עיר בין גדולה בין קטנה יש ארבעה ריבועים של אלף על אלף למגרש, וט"ז ריבועים כאלו לקרנות. וי"מ דאיירי בעיר שהיא אלפים על אלפים, ונותנים מגרש גם לתחומי העיר, והכונה שמגרש הקרנות הוא רבע מהקרנות.

לאיזה עיר נותנים קרפף - שיטת ר"מ שנותנים קרפף לכל עיר, ולא מודדים תחום שבת מן העיר ממש, אלא מרחיק ע' אמה ושיריים כחצר המשכן ומשם מודד אלפים אמה. ולחכמים לא נותנים קרפף אלא כשיש ב' עיירות סמוכות, שאז הקרפף מחברם לעיר אחת. שיטת רב הונא שבכהאי גוונא נותנים קרפף לכל עיר, אמנם כתבו התוס' (ד"ה רב הונא) שדווקא לעיר נותנים קרפף, אבל בבית הסמוך לעיר אין נותנים קרפף לבית אלא רק לעיר, ואינו מתעבר עם העיר אא"כ הוא בתוך ע' אמה ושיריים לעיר (שבזה גם אם יש עוד בית בתוך ע' אמה ושיריים לבית זה הם מתעברים לעיר). תוד"ה רב הונא. עוד כתבו התוס' ששתי בתים מתחברים יחד אם אין ביניהם ע' אמה ושיריים, ובאופן זה בתים שאין להם חומה נחשבים לעיר אחת. עוד כתבו התוס' שהלכה כרב הונא. ושיטת חייא בר רב שנותנים קרפף אחד לשתייהם, (ולשיטתו הא דקתני בסיפא דמתני' ששתי עיירות מתחברות יחד ע"י קרפף שיש לכל אחד, זה לשיטת ר"מ, וקמ"ל שלר"מ לשתי עיירות נותנים ב' קרפפות, ולעיר אחת נותנים קרפף אע"ג דלא דחיקא תשמישיהו). והמקור שנותנים קרפף לעיר הוא מדכתיב "מקיר העיר חוצה" תן חוצה קרפף ואח"כ מדוד.

נ"ז: חיבור ג' כפרים המשולשים - ב' כפרים שיש ביניהם במרחק עד אלפים אמה כפר שלישי שבזה אפשר ללכת מכפרים אלו לכפר השלישי, רואים אותו כאילו הוא ביניהם, ואם אין ביניהם - בין כל אחד מהם לכפר האמצעי אם היה ביניהם, אלא מאה ארבעים ואחד ושליש (לרב הונא, אבל לחייא בר רב י"ל דאיירי שהכפר האמצעי נמצא ממש ביניהם, ובין כפר לכפר יש רק שבעים אמה ושיריים) האמצעי מחברם והיוצא מאחד הכפרים ללכת דרך אחד הכפרים האחרים מודד אלפים אמה מהכפר שהוא הולך דרכו, ובין חיצון לחיצון יכול להיות אף יותר מד' אלפים אמה, כיון שאנו דנים שהכפר האמצעי ממלא את החלל שביניהם, משא"כ בעיר העשויה כקשת שאם יש בין ב' ראשיה יותר מד' אלפים אמה מודדים אלפים אמה מן הבתים ולא מהקו של הקשת דשם אין בתים כדי למלא את החלל של הקשת. וביארו התוס' (ד"ה התם) שהכונה שבני הבתים באמצע הקשת לא נחשב שהם גרים בקו של הקשת, מפני שע"ז הם מפסידים את התחום בצד השני, וכן בני הכפר האמצעי לא נחשב שהם גרים בין שני הכפרים להפסיד לצד השני, אבל בני הכפרים החיצוניים וכן אלו הגרים בראשי הקשת אם אין אלפים אמה בין הבתים האמצעיים לקו של הקשת מודדים להם אלפים אמה מהקו של הקשת אפילו אם המרחק בין ראשי הקשת הוא יותר מד' אלפים אמה. ועוד י"ל שקשת מדובר שיש יותר מאלפים אמה בין הבתים שבאמצע לקו של הקשת. ועוד י"ל שבקשת א"א להכניס את כל בני הקשת בחלל שבאמצע, ולפי זה גם בג' כפרים אם הכפר האמצעי גדול יותר מהאוייר בין ב' הכפרים, אין מחברים אותם יחד. ארדשיר ואקטיספון היו מחוברים ביניהם, שאף שדיגלת היה ביניהם והיה רחב יותר ממאה ארבעים ואחת ושליש, רגלי חומת העיר היו בנהר ולא היה ביניהם לעיירות שבעים אמה ושיריים.

צורת מדידת תחום אלפים אמה

לאחר שנתבאר לעיל כיצד מרבעים את העיר ואת תחומי העיר, ומהיכן מתחילים למדוד את האלפים אמה, מבארת הגמ' מהי צורת המדידה באופן שהדרך ישרה, וכן באופן שיש בדרך גאיות או הרים וכדומה מתי מודדים בקו אוירי ומתי מחשבים גם את המדרון לחלק משיעור התחום.

נ"ח. מודדים בחבל של חמישים אמה, דכתיב

"ורוחב חמישים בחמישים", לא פחות מפני שמרבה מפני שחבל קצר יכול למותחו, ולא יותר מפני שממעט מחמת שמכביד באמצעו. וכל אחד מניח את החבל כנגד ליבו, כך קבעו חכמים כדי שלא יתן אחד כנגד צוארו והשני כנגד מרגלותיו והתחומים מתמעטים.

מודדים בחבל של אפסיקמא, והיינו נרגילא,

וי"מ דיקלא דחד נברא – סיב שגדל ומסתובב סביב הדקל, וי"א שמוודדים בחבל של פשתן. ואף ששלשלאות של ברזל הם הכי טובים למדידה, מ"מ התורה אמרה "ובידו חבל מידה", (והא דכתיב "וביד האיש קנה המידה" היינו למדידת השערים. עוד מצינו שלקשירת פרה אדומה היו משתמשים בחבל של מגג דאף ששום חבל אינו מקבל טומאה כיון שאינו טווי וארוג, משום מעלה דפרה בעינן חבל ממיין שאינו מקבל טומאה. (תוד"ה בחבל המגג), ואת בגדי הסוטה היו קושרים בחבל של נצרים (- ערבה קלופה, וי"מ סיב שגדל ומסתובב סביב הדקל) ולמדירות היו משתמשים בחבל של פשתן).

היה מודד והגיע לגיא מבליעו בחבל של

חמישים אמה אע"פ שיש במדרונו יותר מאלפים אמה, וחוזר למידתו, ואם אינו יכול להבליעו כנגד העיר, הולך למקום שיכול להבליעו ומבליעו שם, וצופה וחוזר לכנגד העיר, ובלבד שלא יצא חוץ לתחום. רש"י מבאר שאם הגיא שכנגד העיר ממשיך מחוץ לתחום, לא ימדוד מסביב לגיא מחוץ לתחום ויחשב כמה יצא מחוץ לתחום כדי לדעת היכן כלה התחום בתוך הגיא. מפני שהרואהו מודד יסבור שזה בתוך התחום. והתוס' (ד"ה ובלבד) מקשים על פירוש זה שבלאו הכי א"א לסמוך על מדידה כזו, מפני שכשנכנס לתוך הגיא המדידה היא בשיפוע, ונמצא שהתחום האמיתי קצר יותר מהמדידה, ואין למדוד ע"י נתינת חבל בגיא משפתו אל שפתו כיון שזה יותר מנ' אמה). ובאופן אחר מבאר רש"י שהתחום מסתיים אחרי הגיא, אמנם הגיא הוא יותר מנ' אמה, והגיא ממשיך לצדדים מחוץ לתחום, וקאמר שלא ימדוד שם כדי שהרואה לא יחשוב שזה בתוך התחום. ואם הגיא מעוקם - מסתובב לצד אחר של העיר, וי"מ שהמדרון משופע ונח להילוך, (וכן אם יוצא חוץ לתחום הנ"ל. תוד"ה ואם אין) אין מבליע שם אלא מודד ע"י קידור.

הגיע לגדר – חומת אבנים שנפלה ונעשה שם גל גבוה

ומשופע ובני אדם מהלכים עליו, מבליעו וחוזר למידתו וכן"ל גבי גיא, אבל אם הגיע לכותל אומדו והולך לו, דכותל אין תשמישו נח שהוא זקוף יותר מדאי, וכיון שאינו ראוי להילוך אין גובה שיפועו עולה למידת התחום. וביארו התוס' (ד"ה אין) שהקילו חכמים לסמוך על אמידה בעלמא, כיון שטורח לעלות על גביו, אמנם אם חוט המשקולת יורד כנגדו א"צ אפילו אמידה אלא מדלג את שיפוע הכותל.

נ"ח: אין מקדר בגיא אלא כשאין חוט

המשקולת יורד כנגדו, והיינו שאינו מתרחק ד' אמות מראש הגיא, ואין חילוק בזה בין עמוק נ' לעמוק אלף או אלפים, (תוד"ה וכן), אבל אם חוט המשקולת יורד כנגדו מודדו מדידה יפה - אינו מודד אלא קרקעית הגיא.

עד כמה עומקו של גיא – לרב יוסף עד אלפים אמה, ובברייתא שנינו שלת"ק מבליעו רק בעמוק

מאה אמה ולא יותר, ולאחרים עד אלפים אמה, ורב יוסף סובר כאחרים. וללישנא בתרא רב יוסף סובר שמוודדים אפי' בעמוק יותר מאלפים אמה, וצ"ל שמשקולת ת"ק ואחרים היא כשאין חוט המשקולת יורד כנגדו דכיון שהוא ראוי קצת להילוך אזלינן ביה לחומרא, ורב יוסף מדבר כשחוט המשקולת יורד כנגדו שבה אפילו ביותר מאלפים מודדו מדידה יפה. תוד"ה איכא.

רש"י מבאר שחוט המשקולת הכונה לחוט של בנאים שיש בתחתיתו משקולת, ור"ת (תוד"ה אבל) מבאר שהכונה שהמדרון משופע וחלק מאד ואין אדם יכול לרדת שם, דכיון שאינו ראוי להילוך הקילו להבליעו, אבל אם אפשר לרדת ולעלות שם מודדו מדידה יפה עם כל השיפוע. ועוד אומר ר"ת שדווקא הר שהוא עשוי בידי שמים הקילו לאומדו, אבל גיא שעשוי בידי אדם כפי שדרך לעשות מסביב לעיר לחזק, וכן בגדר, לא הקילו לאומדו אפילו באין חוט המשקולת יורד כנגדו, אלא מבליעו. ולרשב"ם כשאין חוט המשקולת יורד כנגדו אלא יש שם ד' אמות שזה שיעור חשוב, צריך להבליע, אבל אם אין בשיפוע ד' אמות ולא ניחא תשמישיתיה מדלג את השיפוע ומודד רק למטה, ועל זה דנה הגמ' עד איזה עומק מדובר, וכן"ל.

כיצד מודדים הר – ללישנא קמא הר המתלקט י'

מתוך ד' שהוא מגביה י' טפחים במרחק של פחות מד' אמות, מבליעו, ובלבד שלא יצא חוץ לתחום, שלא יאמרו שהתחום מגיע לשם, ואם אינו יכול להבליעו מקדר, והיינו שלוקח חבל של ד' אמות, והתחתון אוחזו כנגד ליבו והעליון כנגד מרגלותיו ובה המדרון בכל ד' אמות מתמעט בשיעור חצי קומת אדם, אבל הר המתלקט י' מתוך ה' כקרקע חלקה דמי ומודדו מדידה יפה ללא הבלעה וללא קידור, אלא מודד את כל השיפוע. וכתבו התוס' (ד"ה אבל) דה"ה בגיא או בגדר אם מתלקט י' מתוך ה' מודד את כל השיפוע. וללישנא בתרא הר המתלקט י' מתוך ה' מבליע או מקדר, אבל הר המתלקט י' מתוך ד', אומדו, ואם החוט יורד כנגדו מדלג את כל השיפוע. תוס' שם.

וכתבו התוס' (שם) שנמצא שלל"ק יש ד' חילוקי דינים במדידת הר וכותל, במתלקט י' מתוך ה' מודד מדידה גמורה ללא הבלעה או קידור, במתלקט י' מתוך ד', עד נ' מבליעים וביותר מנ' מקדרים, בלא ניחא תשמישיתיה (ולא נתבאר השיעור בזה) אומדום, ואם חוט המשקולת יורד כנגדו אין מודדים את השיפוע כלל. ולל"ב במתלקט י' מתוך ה' מבליע או מקדר, ובמתלקט י' מתוך ד' אומדו, ואם חוט המשקולת יורד כנגדו אין מודדים את השיפוע.

אין מקדרין לא בעגלה ערופה לדעת איזה עיר קרובה אל החלל, ולא בערי מקלט שתחום העיר קולט כמו העיר עצמה, מפני שהם של תורה, ולכן מודדים הרים וגאיות כמו קרקע חלקה.

עוד מדיני מדידה –

מודדים ע"י מומחה – בקי במדידה. רש"י. ור"ח (תוד"ה אין) מפרש שאם יש כנגד העיר הרים וגאיות ובצדדים יש קרקע חלקה מודדים בדרך המכוונת כנגד העיר.

נ"ט. ריבה במקום אחד ומיעט במקום אחר שקרן

אחת בולטת יותר מחברתה שומעים למקום שריבה ומוציאים את מידת התחום כנגד המרובה, מפני שבמועט לא מתח את החבל כל צרכו וצריך למותחו בכל כוחו. רש"י. והתוס' (ד"ה למקום) מבארים שהולכים לקולא בצד שריבה, אבל בצד שמיעט הולכים לפי מה שמיעט להחמיר כיון שאפשר לתלות זאת בהבלעה וקידורין ובהר המתלקט י' מתוך ה'.

אם אחד המודדים ריבה ואחד מיעט, שומעים למרובה, ובלבד שלא ירבה ממידת העיר באלכסונה דאפילו אם ריבה שיעור גדול שא"א לתלותו במתיחת החבל, תולים שהממעט לא היה בקי שבקרנות מניחים טבלה של אלפים אמה ומרויחים את האלכסון, אבל אם ריבה יותר מכך אין במה לתלות. רש"י. ור"ח (שם) מבאר שהמודדים מדדו באותו צד בשני זמנים שונים, ושומעים לאחרון מפני שתולים שנתווספו בתים לעיר.

עבד ושפחה נאמנים לומר עד כאן תחום שבת. שלא אמרו חכמים את הדבר כשגזרו שלא לצאת חוץ לתחום אלא להחמיר על דברי תורה דמדאורייתא לא מיתסרי מידי, וכיון דתחומין דרבנן הולכים בהם לקולא. והתוס' (ד"ה אפילו) מסתפקים אם עבד ושפחה נאמנים לבדם, או רק כשיש עמהם גדול. עוד כתבו התוס' (ד"ה ותחומין) שאף שנשים נאמנות בדאורייתא כגון בשחיטה וניקור וחלה, שאני התם שזה בידם, וכן בבדיקת חמץ קטן נאמן כיון שזה בידו, אע"פ שבתחומין אינו נאמן, אמנם בבדיקת חמץ אם זה היה דאורייתא לא היו נאמנים, כיון שהבדיקה צריכה דקדוק וטורח גדול ויש לחוש לעצלות.

האם אפשר להניח עירוב ושיתוף

לעיר שלימה

הגמ' (עד דף ס.) עוברת לעסוק בדין עירובי חצרות ושיתופי מבואות, והיינו שכדי להתיר טלטול בתוך עיר המוקפת מחיצות ואין רה"ר עוברת בה, צריך (מזרבנן) להניח עירובי חצרות ואח"כ שיתופי מבואות, אמנם עיר של רבים לא התירו לשתף את כולה יחד, כדי שלא תשתכח תורת רה"ר, וכדלהלן.

עיר של יחיד ונעשית של רבים – שמתחילה לא היו

נכנסים בה תמיד ס' רבוא בני אדם דאינה נחשבת רה"ר כיון דלא דמיא לדגלי מדבר, ונתוספו בה דיורים או נקבעו בה שווקים, מערבים את כולה, ולא דווקא בעיר של ריש גלותא שמצוים אצלו רבים ליטול רשות לדון ולהתיר בכורות ולסמוך, אלא בכל עיר שנעשית של רבים, שהרי ישראל מצויים זה אצל זה בשבת בבוקר לשמוע דרשה. ואם רה"ר עוברת בתוכה (לרש"י רה"ר של ט"ז אמה, ולתוס' (ד"ה עיר) לכו"ע א"א לתקן עיר שיש בה רה"ר רחבה ט"ז אמה, אלא איירי שאין בה אלא י"ג אמה ושליש, ומחוץ לעיר יש בה רוחב ט"ז אמה, דבזה דינה כרה"ר גם בתוך העיר), ואין לה חומה וראשי רה"ר מפולשים, לרבי יהודה עושה לחי משני הצדדים או קורה משני הצדדים ומותר לטלטל באמצע, (וכן הדין לר"י במי שיש לו ב' בתים מב' צידי רה"ר, אבל לחכמים אין מערבים רה"ר), אמנם בעיר של רבים והרי היא של רבים זה לא מועיל, דמיחלפי ברה"ר, אבל בעיר של יחיד מוכחא מילתא.

נ"ט: עירוב כל חצי עיר בפני עצמה –

עיר של יחיד שנעשית של רבים אין מערבים אותה לחצאין, אלא או כולה או מבוי מבוי בפני עצמו, וצריכים לעשות דקה (-פתח נמוך בראש כל מבוי, וי"מ מחיצה גבוהה ד' טפחים) בפתח המבוי שמערבים בו לגלות דעתם שהם מסתלקים זה מזה, דאי לאו הכי אלו שלא עירבו אוסרים עליהם.

ללישנא קמא מותר לרב פפא מותר לערבה לחצאין לרחבה, ורק לאורכה אין מערבים, והיינו שאין לחלק את העיר לערב כל צד של רה"ר בפני עצמו, משום שבני שני הצדדים משתמשים באותה רה"ר, ורה"ר מחברתם, אבל אם אלו שמשני צידי רה"ר הסמוכים לראש אחד מערבים בנפרד מאלו הסמוכים לראש השני הוי עירוב, ובוררים להם אלו פתח שאצלם ואלו פתח שאצלם. ואפי' לר"ע דס"ל שחצר חיצונה לא יכולה לערב בלי הפנימית אם אין לפנימית פתח אחר לרה"ר אפילו אם בני הפנימית עירבו לעצמם, מפני שרגל המותרת במקומה אוסרת שלא במקומה, שאני הכא שאלו יצאו מכאן ואלו יצאו מכאן, ואין לערבה לחצאין ויסקלו בני צד אחד את רגלם מרה"ר, כיון שרה"ר משמשת לשניהם, ורק בחצרות חיצונה ופנימית סוברים רבנן שהפנימית יכולה לסלק רגלה מחיצונה, כיון שעיקר דריסת הרגל בחיצונה היא של החיצונה. (תוד"ה כמאן).

וללישנא בתרא אמר רב פפא שאף לרחבה אין מערבים, ואפי' לרבנן שחצר החיצונה יכולה לערב

בלא הפנימית, שאני התם שיכולים לסגור הדלת בינה לחיצונה דכיון שעירבה הפנימית לעצמה כופין על מידת סדום שלא יהיה לה היום דריסת רגל בחיצונה, אבל הכא אין סימן ברה"ר לומר עד היכן כל חצי יכול להשתמש. רש"י. והתוס' (ד"ה אבל) כתבו שהחילוק הוא שרה"ר מיועדת לכולם, משא"כ החיצונה עיקר שימושה הוא לבני החיצונה. עוד כתבו התוס' (ד"ה דפנימית) שמותר לפנימית לצאת לרה"ר דרך החיצונה, ורק אין לה להשתמש בחיצונה, וכן עשית דקה דלהלן זה לענין תשמיש ולא לענין הילוך.

עיר שיש לה רק פתח אחד מערבים את כולה אע"פ שהיתה עיר של רבים ועדיין היא של רבים דכיון שאינה מפולשת לא דמייא לדגלי מדבר, ואם היתה אשפה באחד הפתחים ופינוה, אין לערבה ללא שיוור.

ואם יש בה פתח מצד אחד וסולם מהצד השני שעולים ויורדים בו חוץ לחומתה והוא רחב ד' טפחים, לרבה שיטת רב שסולם כפתח, ולרב נחמן שיטת רב שסולם תורת מחיצה עליו להקל ונחשב שיש לעיר פתח אחד, ומאיךך סולם העומד בין שתי חצרות ואין פתח ביניהם, יכולים לערב בפני עצמם ויכולים לערב יחד, משום שתורת פתח עליו, וכן כותל שרצפו בסולמות אפי' יותר מעשר אמות תורת מחיצה עליו להקל ויכולים לערב כל אחד בנפרד, אע"פ שבפירצה יותר מ' אמות חייבים לערב יחד, דלחומרא לא אמרינן שהסולם מבטל את המחיצה, דכל בעירובין להקל.

ס. אנשי חצר ואנשי מרפסת (עליות סמוכות זו לזו שיש שטח מוגבה לפנייהם וכל העליות פתוחות לאותו שטח, והם עולים ויורדים לחצר דרך סולם) שלא עירבו יחד, אוסרת המרפסת על החצר לטלטל, מפני שהסולם מחברם והם יוצאים לרה"ר דרך החצר, ואף שאין הסולם מחבר לחומרא, איירי שאין המרפסת גבוהה עשרה שאין לה תורת מחיצה. ואם המרפסת מגופפת – מוקפת מחיצה, באופן שאין בה פירצה של ' אמות, רק אם יש לפני המרפסת דקה ארבעה (-פתח קטן בגובה ד' טפחים) שבזה הם מסלקים עצמם מהחצר, אינה אוסרת.

האם אפשר לשייר מקום שאינו ראוי לערב עם שאר העיר – בתים שאין להם פתח לעיר אלא לנהר נחשבים שיוור בעיר של רבים ונעשית של יחיד, אף אם אין להם חלונות ד' על ד' לצד העיר, ואף שבתים אלו אינם יכולים לערב עם העיר, הוי שיוור, שהרי בפומבדיתא הניחו לשיוור בית התבן אע"פ שאינו צריך לעירוב, (ולכא ראייה ממחוזא שהיה רבה בר אבוב מערב את כולה שכונות שכונות, ולא היו עושים לחיים בכל מבואות השכונות משום שזה עיר של רבים ונעשית של יחיד, וחזינן שכל שכונה היתה שיוור לחברתה אע"פ שלא היה אפשר לעבור בין השכונות משום פירא דבי תורי גומא גדולה שמצניעים בה גרעיני תמרים למאכל בהמה, והוי כחריץ שבין שתי חצרות שאין יכולים לערב יחד, דשם היה אפשר לעבור בין השכונות דרך גגות).

עיר של רבים ונעשית של יחיד וכ"ש אם היא עדיין של רבים (מועיל בה שיוור. תוד"ה ולא), ואשמועינן רבותא שאף שנעשית של יחיד צריכה שיוור שמא תחזור להיות של רבים ויבואו לערב את כולה, אין מערבים את כולה אע"פ שאין בה רה"ר גמורה, כדי שלא תשתכח תורת רה"ר, אא"כ משייר בה דהשיוור הוי הכר שמותר לטלטל בה בגלל העירוב. לרבי יהודה צריך לשייר נ' דיורים,

והגמ' ס. מסתפקת אם עיר שיש בה נ' דיורים צריכה שיוור. ולר"ש מספיק לשייר ג' חצרות של ב' בתים והלכה כר"ש. ולרבי יצחק די לשייר בית אחד בחצר אחת. ובגמ' ס. נחלקו אם עיר שיש בה נ' דיורים צריכה שיוור.

ס: דין המערב מחוץ לתחום – מי שהיה במזרח ואמר לבנו לערב עבורו במערב (והיינו מזרח ומערב של בנו, או שהבית באלכסון), או איפכא, והניח את העירוב רחוק יותר מאלפים אמה ממקום שהאב נמצא בו, וביתו באלפים, הרי קנה שביתה בביתו כאילו לא עירב, (דאף שמי שבא בדרך ורצה לקנות שביתה במקום שהוא רחוק ממנו אלפים אמה לא יזוז ממקומו, שאני התם שהוא בא בדרך, דבמקום רגליו לא ניהא ליה לקנות שביתה, אבל כשהוא בתוך אלפים לביתו מסתמא היכא שאין עירובו עירוב נחא ליה לקנות שביתה בביתו), ואם הוא רחוק מביתו יותר מאלפים אמה ומהעירוב אלפים, קנה שביתה בעירובו ולא בביתו.

הנותן את עירובו בעיבורה של עיר – בבתים הנמצאים בתוך ע' אמה ושיריים לעיר, לא עשה כלום דבלאו הכי יש לו מסוף העיר אלפים אמה, וכל העיר נחשבת לו כד' אמות.

מה נחשב כד' אמות לענין תחומין

כל אדם יכול ללכת בשבת אלפים אמה ממקום שביתתו, ומתחילים למנות את התחום מחוץ לעיר שהוא שבת בה בכניסת השבת. הגמ' דנה מה הדין כשיש עיר אחרת שכולה או חלקה בתוך תחומו, או עיר שהניח בה את עירובו, האם מונים אותה כחלק מהתחום, או שכולה נחשבת כד' אמות, ומתי גם העיר ששבת בה אינה נחשבת כד' אמות.

הנותן את עירובו חוץ לתחום ממש לא הוי עירוב, ואם נתנו חוץ לעיר אפי' אמה אחת, הוא מרויח אמה אחת לאותו צד, אבל הוא מפסיד את כל העיר, מפני שאם כלה התחום באמצע העיר, מידת העיר עולה לו למידת התחום, אמנם אם התחום כלה בסוף העיר, כל העיר נחשבת לו כד' אמות, ואז הוא מפסיד אמה אחת לרוח שכנגדה לצד העיר, כפי שהרויח לצד השני. וכרבי יהושע בן לוי הסובר שעיר שכולה בתוך אלפים אמה נחשבת כל העיר כד' אמות. ורב אידי אמר שדבריו דברי נביאות – מילתא בלא טעמא, ובהכרח שקיבל כך מרבו. רש"י. והתוס' (ד"ה אין) מבארים שכונות רבי אידי לשבח את דברי ריב"ל שאמר את דבריו ברוח הקודש, דמעצמו אין לחלק בסברא כ"כ מועטת, ולדבריהם הנדון להלן הוא אם דברי ריב"ל מפורשים במשנה או לא.

כיצד מחשבים את הד' אמות שיש לאדם, במידת התחום – כתבו התוס' (ד"ה כאן) שלשיטת ר"א שכל אדם יש לו ב' אמות לכל רוח, ולר"י שיכול לברור ד' אמות לאיזה צד שירצה, א"כ אינו נשכר יותר ממה שהפסיד, מפני שבמקום הד' אמות שיש לו בעירובו הוא מפסיד ד' אמות בעיר, אבל לרבנן הישן בדרך יש לו ד' אמות לכל רוח, מסתמא ה"ה שהנותן עירובו יש לו ממקום עירובו ד' אמות לכל רוח, ונמצא שאם נתן עירובו ד' אמות מחוץ לעיבורה של עיר, יש לו לשם אלפים ושמונה אמות, ולצד השני אלפים פחות ד' אמות, מה שהעיר נחשבת לו. עוד כתבו התוס' שרמי בר חמא שמסתפק (לעיל נ"ב.) אם הנותן עירובו יש לו ד' אמות, לפי הצד שאין לו ד' אמות אם העיר מובלעת בתחומו נחשבת לו העיר כמשהו ואינו מפסיד כלום ע"י העיר. עוד כתבו התוס' שמי שנמצא בתוך מקום שנחשב כד' אמות, אפילו בעומד בקצה אותו מקום אין לו מחוץ לאותו מקום אפילו אם זה בתוך שתי אמות ממקומו.

ס"א. אנשי עיר גדולה מהלכין את כל עיר קטנה מלבד מידת התחום, ואין אנשי עיר קטנה

מהלכים את כל עיר גדולה. לרבי יהושע בן לוי הכונה שלאנשי עיר גדולה נחשבת כל העיר הקטנה כארבע אמות, כיון שכולה בתוך התחום, אבל לאנשי עיר קטנה אין העיר הגדולה נחשבת כד' אמות, כיון שחלק מהעיר מחוץ לתחום. ולרב אידי אין ראייה משם, מפני שהוא גורס ואנשי עיר קטנה מהלכים את כל עיר גדולה, ואיירי בנותן את עירובו בתוך העיר, שבזה בכל גוונא העיר נחשבת לו כד' אמות, וכדלהלן.

עיר שיושבת על שפת הנחל – אם יש מחיצה ד' אמות בין כל העיר לנחל מוודדים את התחום משפת הנחל ששם העיר נגמרת, כשאר עיירות, אבל אם אין מחיצה כל בית מוודד מביתו אלפים אמה, ואף דבעלמא די במחיצה ד' טפחים, הכא שאנשי העיר מפחדים להשתמש שם, אינם קבועים בעיר והוו כיושבי צריפין.

התיר רבי שיהו בני גדר יורדים לחמתן ואין בני חמתן עולים לגדר – רב יוסף מבאר הטעם משום שגדר וחמתן היו יושבים בשיפוע ההר, גדר למעלה וחמתן למטה, ושניהם מובלעים כל העיר בתוך אלפים של העיר השניה, ובני גדר עשו מחיצה ולכן הם מונים מחומת העיר, ובני חמתן לא עשו ולכן כל אחד מונה מפתח ביתו, ומי שגר רחוק מגדר אינו מהלך את כולה אלא אלפים אמה מביתו, וכדלעיל. ורב דימי מבאר הטעם משום שבני גדר היו מכים את בני חמתן ובשבת ששכיה שכרות תיקן רבי שלא ילכו בני חמתן לגדר, ובני גדר כשבאו לחמתן כיון שלא היו במקומם לא הכו. ולרב ספרא היתה חמתן עשויה כקשת ובין ראשיה יותר מד' אלפים, שבזה מוודדים לבני הקשת כל אחד מפתח ביתו, וכל העיר חמתן היתה בתוך אלפים לגדר, אבל לבני חמתן היושבים בקשת כלה התחום בתחילת גדר ואינם יכולים להכנס לשם. רש"י. והקשו התוס' (ד"ה עיר) שאין חילוק בין בני גדר לבני קשת, ושניהם יכולים ללכת עד אלפים אמה. ולכן ביארו כפירוש ר"ח שגדר היתה עשויה כקשת ולא היה בין ראשיה ד' אלפים שבזה מוודדים לה מהחוט של הקשת, ולכן הם יכלו ללכת לחמתן, אבל בני חמתן אינם יכולים ללכת לאמצע הקשת של גדר, ואפשר שגם ראשי הקשת היו מחוץ לאלפים אמה של בני חמתן. ולרב דימי בר חיננא גדר היתה עיר גדולה וחמתן עיר קטנה וכדלעיל.

האם המקום שבו נמצא העירוב נחשב כד' אמות – עיר שהניח בה עירוב תחומין לחכמים אפילו בעיר גדולה כאנטוכיא כל העיר נחשבת לו כד' אמות, וכן הדין במניח עירובו במערה שיש בה דיורים, ואפילו המערה גדולה כמערת צדקיהו מלך יהודה שיצא בה צדקיהו בלילה כדי לברוח מפני הכשדים. ואם הניח עירובו מעל המערה שאין שם דיורים, או במניח עירובו במערה שאין בה דיורים, אין לו אלא אלפים אמה ממקום עירובו. ולרבי עקיבא אף במניח עירובו בעיר מיושבת אין לו אלא ממקום עירובו אלפים אמה, כמו במניח עירובו במערה שאינה מיושבת, ורק בשוברת בעיר נחשבת לו כל העיר כד' אמות. מר יהודה חשש לשיטת ר"ע, ואמרו לו שאין לחשוש לדבריו, דהלכה כדברי המיקל בעירוב.

מי שתחום אלפים אמה שלו מסתיים במערה, גם לפי חכמים אינו יכול ללכת יותר מאלפים אמה, אפילו במערה שיש בה דיורים.

ס"א: האם עיר חריבה נחשבת כד' אמות – לשמואל השובת בעיר חריבה מדיוריה, אבל מחיצותיה קיימות סביב, נחשבת לו כל העיר כד'

אמות כיון שהוא שבת באויר המחיצות, כיון שהיא ראויה לדירה ולא נפלו מחיצותיה, ודין זה הוא גם לר"ע, אבל אם הניח עירובו בעיר חריבה מודדים את התחום ממקום עירובו, דרק במיושבת אמרו חכמים שכל העיר נחשבת לו כד' אמות, ולר"ע אפילו במניח עירובו בעיר מיושבת אין לו ממקום עירובו אלא אלפים אמה. ולרב אלעזר אף במניח עירובו בעיר חריבה נחשבת לו כל העיר כד' אמות.

הדר

מתי נכרי אוסר הוצאה לחצר

הגמרא סיימה לעסוק בנושא תחומין, ועוברת לעסוק בנושא עירובי חצרות ושיתופי מבואות.

חצר המשותפת לכמה אנשים אסור חכמים להוציא אליה בלא עירוב, ואם לא כל בני החצר עירבו ניתן להתיר את ההוצאה ע"י ביטול רשות. ואם אחד מבני החצר הוא נכרי, אין הנכרי יכול להצטרף לעירוב או לבטל את רשותו, אלא צריך לשכור ממנו את רשותו, ופרטי דינים אלו יבוארו להלן. (ס"ב ס"ג; ס"ד. ס"ה: ס"ו.)

ס"ב. חצר שדרים בה נכרים ולא דר שם ישראל, מותר להכניס ולהוציא מהבתים לחצר ומן החצר לבתים, כיון שדירת עכו"ם לא שמה דירה, ואפילו אם דרים שם כמה נכרים אינו נחשב שיש כאן כמה רשויות חלוקות, ולא חשיב מוציא מרשות לרשות כדי לגזור שמא יוציא מרה"י לרה"ר. אמנם אם גר ישראל עם נכרי, או עם מי שאינו מודה בעירוב (- כותי, דגירי אריות הם. רש"י. וכתבו התוס' (ד"ה אמר) שר"מ סובר שהכותים גירי אמת הם, ולדבריו אסור בכותי כמו בצדוקי אע"פ שהוא ישראל גמור. ובהמשך דבריהם כתבו התוס' שגם ר"ג שאינו אוסר בצדוקי סובר שכותים גירי אמת הם, וגזרו לאסור שחיתתם משום שמצאו להם דמות יונה, וא"כ גם לר"ג כותי כצדוקי לענין עירוב, ומ"מ האידנא אין בזה נ"מ, שהרי עשו את הכותים כנכרים גמורים) גזרו חכמים שיהיה אסור להם לטלטל, גזירה שמא ילמדו ממעשיו. (דין צדוקי יבואר לקמן ס"ח:).

שיטת רבי אליעזר בן יעקב שגזרו רק כשגרים שם ב' ישראלים שרוצים לערב ביניהם, דכיון שעכו"ם חשוד על שפיקות דמים לא מצוי שידור ישראל אחד עם נכרי, ומילתא דלא שכיחא לא גזרו בה רבנן. וכתבו התוס' (ד"ה הדר) שאף שכותי אינו חשוד על שפיקות דמים גם אם כותים גירי אריות הם, מ"מ עיקר התקנה היתה משום עכו"ם שלא ילמד ממעשיו, ואגב שאסרו בעכו"ם אסורו גם בכותי, וכיון שעיקר התקנה משום נכרי לא אסרו בכותי יחיד כיון שנכרי יחיד אינו אוסר. **ולר"מ אף בזה גזרו כיון שלפעמים דר ישראל אחד עם נכרי.** ואמרו חכמים שעירוב וביטול רשות לא מועילים במקום עכו"ם, ורק שכירות מועילה, והישראל לא ירצה לשלם שכירות בכל שבת והוא יצא משם.

והתועלת בשכירות זו היא שהנכרי לא ירצה להשכיר וממילא הישראל יצא משם, לרב חסדא ששכירות בריאה (-חזקה) בעינן, והיינו במוהרקי ואבורגני (לרש"י הכונה שיכול להניח שם ולמלא את כל המבוי אם ירצה בספסלים וקתדראות. ולתוס' (ד"ה מוהרקי) הכונה שהשכירות נעשתה עם כתיבה וחתימה. ולר"ח הכונה שיכול לבנות שם), הנכרי לא יסכים להשכיר באופן זה, שמא יבוא להחזיק ברשותו, ואפי' לרב ששת שמועילה שכירות רעועה בלא מוהרקי ואבורגני, יחשוש העכו"ם לכשפים ולא יסכים להשכיר.

אמנם השכירות מועילה אצל נכרי גם אם שוכר בפחות משה פרוטה, שהרי בן נח נהרג על פחות משה פרוטה דגזל הוא מז' מצוות, ואזהרתן זו היא מיתתן, ועכו"ם לא מוחל אפילו על פחות משה פרוטה, וזה לא ניתן להשבון דרק גבי ישראל כתיב 'והשיב את הגזילה', וממילא נהרג ואינו משלם. רש"י. וכתבו התוס' (ד"ה בן נח) שמשמע מרש"י שגם בגזל מנכרי אחר פחות משה"פ נהרג ואינו משלם. אבל דעת התוס' שרק בישראל אינו משלם מפני שאינו ממון חשוב לישראל, אבל בגזל מנכרי שפחות משה"פ חשוב ממון לנכרי חייב להחזיר, ואינו נפטר מטעם קים ליה בדרבה מיניה, דלא אמרינן קלבד"מ בעכו"ם, ועוד דגם בישראל אם זה בעין חייב להחזיר ולא אמרינן קלבד"מ.

ס"ב: האם מי שאינו מצוי בעיר אוסר - נכרי שאינו מצוי בעיר אינו אוסר, שכיון שאינו אוסר אלא משום גזירה באינו בעיר לא גזרו, דדירה בלי בעלים לא שמה דירה, אבל ישראל אוסר לר"מ אף כשאינו בעיר, שכיון שאוסר מדינא אסרו אף כשאינו בביתו, ואם יכול לחזור לביתו באותו היום שזה מקום קרוב אף הנכרי אוסר שמא יבוא לטלטל גם אחרי שיחזור.

פסק ההלכה - לשמואל הלכה כראב"י והיינו שדורשים כך בפירקא, ולרב הונא מנהג כראב"י ומורין כך ליחיד שבא לשאול אבל לא דורשים בפירקא, ולריו"ח נהגו העם כראב"י ואין מוחים בידם, אבל אין מורין כך אפילו ליחיד. וכתבו התוס' (ד"ה ורבי יוחנן) שהלכה כשמואל, דהלכה כדברי המיקל בעירוב, וממילא ישראלים הדרים לבדם בכרכים המוקפים חומה שיש להם מחיצות גמורות ודלתותיהם ננעלות בלילה, מותר להם לטלטל בכל העיר בשבת.

דין מורה הלכה בפני רבו

כיון שהגמ' פסקה הלכה כרבי אליעזר בן יעקב, דנה הגמ' אם מותר להורות הלכה זו במקום רבו, או שגם דבר פשוט אסור להורות במקום רבו, ואגב זה מבארת הגמ' עוד מדיני מורה הלכה בפני רבו, וחומרת דבר זה.

אסור לתלמיד להורות הלכה במקום רבו, אפי' בדברים כמו מה שהלכה כרבי אליעזר בן יעקב שמשנתו קב ונקי, וכגון להורות ממגילת תענית שהיא כתובה ומונחת באיזה ימים אסור להתענות (ושאר ההלכות לא היו כתובות בימיהם). והתוס' (ד"ה כגון) כתבו שלאפרושי מאיסורא מותר אף במקום רבו, אלא הכונה להורות באיזה ימים מותר. והאידינא בטלה מגילת תענית. ואפילו להתיר ביצה בכותח שיש בו נסיובי דחלבא אסור. וכתבו התוס' (ד"ה אפילו) דסתם ביצים א"צ הוראה להתירם, ואיירי בשחט תרנגולת ומצא בה ביצים גמורות שמוותר לאוכלם בחלב, שאף שביצי נבילה אסורות, בבשר עוף בחלב שזה איסור דרבנן הקילו, ולפי זה אין הכונה שההיתר בזה פשוט, שהרי יש מ"ד שבשר עוף בחלב אסור מדאורייתא, אלא הכונה שההיתר בזה ידוע. ולר"ת שהחילוק מנבילה הוא שנבילה היא דבר האסור ובשר בחלב כל אחד בפני עצמו מותר, א"כ ההתר בזה הוא פשוט.

וכתבו התוס' (ד"ה מהו) שכל ההוראות האסורות היינו בהוראה למעשה, אבל אם שואלים לא למעשה מותר לומר מה ההלכה. עוד כתבו התוס' (ד"ה רב חסדא) שדווקא דבר שנראה חידוש לשואל אסור, וכן לראות סכין שזה כבודו של חכם, אבל דבר שהשואל ידוע שהמנהג בזה ידוע מותר.

רב חסדא הורה הלכה בכפרי שלא היה מקומו של רב הונא בחיי רב הונא וכתבו התוס' (ד"ה רב חסדא) שהוא היה תלמיד חבר, אבל לתלמיד גמור אסור להורות גם במקום אחר, ואפילו ברחוק יותר מג' פרסאות, אמנם אינו חייב מיתה אלא בתוך ג' פרסאות שזה נקרא בפניו.

ס"ג. יש להראות סכין השחיטה לחכם מפני כבודו של חכם, וצורבא מרבנן ששוחט לעצמו יכול

לראות בעצמו, אבל אם קונה את הבשר אחרי השחיטה אסור, ר"א מהגרוניא בדק לעצמו ונענש מפני שהתחילו לדבר בכבוד החכם, וי"א מפני שרב אחא בר יעקב היה מופלג שהיה מאד זקן וחכם. ואסור לתלמיד לראות סכין בפני רבו אפילו במקום רחוק מרבו (תוד"ה רב חסדא), אא"כ הוא תלמיד חבר שהוא חכם כמותו אלא שלמד ממנו דבר אחד או יותר, בעיר אחרת, ולכן רבינא בדק סכין בחיי רב אשי מחוץ למתא מחסיא שהיא מקומו של רב אשי.

לאפרושי מאיסורא מותר אף בפניו, דאין חכמה ואין תבונה ואין עצה נגד ד', דכל מקום שיש חילול ד' אין חולקין כבוד לרב.

המורה הלכה בפני רבו אסור וחייב מיתה בידו שמים, ושלא בפניו אסור ואין חייב מיתה.

המורה הלכה בפני רבו ראוי להכישו נחש, ונקרא חוטא, ומורדין אותו מגדולתו, כאלעזר שהורה הלכות הגעלת כלים בפני משה, ונענש שיהושע לא שאל אותו באורים ותומים כפי שהיה עתיד להיות דכתיב 'ולפני אלעזר הכהן יעמוד ושאל לו במשפט האורים'.

נדב ואביהוא נענשו על שהורו הלכה בפני משה, שדרשו מ"ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח" שאע"פ שהאש יורדת מן השמים מצוה להביא מן ההדיוט. וכתבו התוס' (ד"ה מאי) שמשמע כאן שהביאו אש למזבח החיצון, אמנם בתורת כהנים משמע שנכנסו לבית קדשי הקדשים להקטיר ושם נשרפו, וצ"ע. וכן תלמידו של ר"א לא הוציא שנתו מפני שהורה הלכה בפני ר"א.

דוד לא הורה כל זמן שרבו עירא היאירי קיים. ודוד היה נותן לו את כל מתנותיו, ומכאן שכל הנותן מתנותיו לכהן אחד מביא רעב לעולם, דכתיב 'ויהי רעב בימי דוד' וסמוכין קא דריש, והא דכתיב 'על שאול ועל בית הדמים' הא והא גרם. תוד"ה מביא.

ס"ג: המורה הלכה בפני רבו אזיל לשאול בלא ולד, כיהושע שאמר אדוני משה כלאם ומת בלא ולד. וי"א שנענש על שביטל ישראל לילה אחד מפריה ורביה, שכשהיה ביריחו בא אליו המלאך ואמר לו אמש ביטלתם תמיד של שחר ועכשיו ביטלתם תלמוד תורה דכיון שביום היו עסוקים במלחמה לא היה להם זמן לעסוק בתורה אלא בלילה, ואמר לו שבא להוכיחו על של עכשיו (דגדול תלמוד תורה יותר מהקרבת תמידין), מיד הלך ולן בעומקה של הלכה, ובאותו לילה ביטלו תורה מפני שהיו אורבים על העיר, (ורק אח"כ כשהופנה הלך ולן בעומקה של הלכה. תוד"ה מיד), ולא החזירו את הארון למקומו בגלגל, וגמירי שכל זמן שארון ושכינה שרוים שלא במקומם אסורים בתשמיש המיטה. וכתבו התוס' (ד"ה כל) שהיו ב' ארונות, באחד היו מונחים שברי הלוחות ואותו היו מוליכים במלחמות, והוא אינו אוסר בתשמיש המיטה כשאינו במקומו, (ולכן משמע בעובדה דאורייה החיטי שהיה מותר בתשמיש המיטה ורק החמיר על עצמו), והוא הארון עץ שעשה משה בעלותו לסיני, ובתחילה היו מונחים בו גם הלוחות האחרונות, וכשעשה בצלאל ארון של זהב העבירו אליו את הלוחות האחרונות, ואותו לא היו רגילים להוליך למלחמה והוא אוסר בתשמיש המיטה כשאינו במקומו, ובמלחמת יהושע הוציאוהו על פי הדיבור, וכן הוציאוהו פעם אחת במלחמה עם פלישתים ונענשו שהארון גלה. ובבית המקדש היו לוחות ושברי לוחות מונחים בארון שעשה בצלאל. ובירושלמי י"א שהיה ארון אחד, אלא שעד שנבנה ביהמ"ק היה בקרוי של חול, ואורייה פרש מבת שבע מפני שגם היו ישראל במלחמה וגם הארון לא היה במקדש.

אין לישן בחדר שאיש ואשתו שרויים בו ואפי' היא נדה, ולרבא בנדה תבוא עליו ברכה, ואינו נכון שהרי עד עתה מי שמר עליהם.

המשך דין הוצאה בחצר שדר בו נכרי-

מעשה בנכרי שלא הסכים להשכיר רשותו לישראל, ואמר אביי שיבטלו כולם רשותם לאחד, ונכרי אינו אוסר על ישראל יחיד, ואף שהטעם שנכרי אינו אוסר ביחיד הוא בגלל שלא שכיח שאחד ידור עם נכרי, וכאן הם דרים עם הנכרי, מ"מ אינו שכיח שיבטלו כולם רשותם לאחד, ומילתא דלא שכיחא לא גזרו בה רבנן. ואף שהמבטל רשותו אסור להוציא מחצרו למבוי, מ"מ יהיו מותרים לטלטל במבוי כלים ששבתו בתוכו וכלים ששבתו בבית מי שביטלו לו רשותם. רש"י. והקשו התוס' (ד"ה בטילו) שכיון שמסתמא הם עירבו עירוב חצרות (ומ"מ אין זה סיבה להחשיבם כיחיד הדר עם הנכרי, דא"כ נתבטלה הגזירה שדירת הנכרי אסורה), אי"כ אסור להם לטלטל מהמבוי לחצר ובמבוי עצמו, מפני שמחמת העירובי חצרות מצוי בחצר כלים מהבתים, וחוששים שמא יוציאו את הכלים האלו למבוי, ועוד שאף שרב אוסר לטלטל במבוי שלא נשתתפו בו, קיימא לן כריו"ח שמתיר תמיד לטלטל את כלי החצר למבוי, וא"כ למה היו צריכים לבטל רשותם. אמנם כתבו התוס' שהביטול מועיל לענין שמי שביטלו לו רשותם יכול להוציא את כליו וכליהם אל המבוי. עוד כתבו התוס' שאף לאחר שביטלו רשותם לאחד אינם נחשבים כיחיד הדר עם הנכרי להתיר טלטול, כמו בביטול רשותם לאחד משני אנשים הדרים בבית אחד, דשני אנשים בבית אחד הרי הם כיחיד, משא"כ בדריים בב' בתים ועירבו יחד. ועוד דא"כ יהיה מותר לכולם לטלטל מהחצרות למבוי, ולא יהיה ניכר הביטול. ועוד שהרי צריך לבטל רשות לכל אחד מאותם שעירבו.

ס"ד. ורבא אמר שא"כ ביטלת תורת עירוב מאותו מבוי, ואין להורות להם שיערבו ביניהם אע"פ שהעירוב אינו מועיל, מפני שיאמרו שעירוב מועיל במקום נכרי, ולא יועיל להכריז שאין העירוב מועיל, ואסור להוציא מהחצר למבוי, והם מטלטלים במבוי בגלל שהוא רשות היחיד, דאין ההכרזה מועילה לקטנים לדורות הבאים שיראו אותם מטלטלים ולא שמעו את ההכרזה. אלא יתקרב אחד מהם לנכרי עד שיהיה אוהבו וישאל מהנכרי מקום להניח שם חפץ, וכיון שהוא דר בבית הנכרי הוי כשכירו ולקישו שנותן עירובו עם בני המבוי ודיו.

האם ביטול רשות מועיל להתיר טלטול מבית לבית- שיטת רש"י (הובא בתוס' ד"ה אם כן) שביטול רשות מועיל להתיר לטלטל מבית לבית. ור"י סובר שא"כ גם אלו שביטלו יהיו מותרים לטלטל מזו לזו (דכאן אין חשש שנראה כחוזר ומחזיק ברשותו. אמנם התוס' כתבו ש"ל שהוא כן נראה כחוזר בו מביטולו), וכיון שכולם מותרים ע"י הביטול אין הביטול מועיל, דא"כ ביטלת תורת עירוב מאותו מבוי, אמנם אם יש עוד חדרים בבית אפשר לבטל הבית בלא החדרים, דבזה לא שייך א"כ ביטלת תורת עירוב. אמנם כל זה לריו"ח דס"ל שיש ביטול רשות מחצר לחצר, אבל לשמואל דס"ל שאין ביטול רשות מחצר לחצר ה"ה מבית לבית, והלכה כריו"ח. ושיטת ר"ת שגם לרבי יוחנן לא מועיל ביטול רשות להתיר לטלטל מבית לבית.

חמשה שכירו וחמשה לקיטו הדרים בחדרים ובעליות, שאם היתה הרשות שלהם כולם היו צריכים לתת חלק בעירוב, אינם צריכים לתת כולם חלק בעירוב, דאין אומרים ששכירו ולקיטו נחשב כבעלים להחמיר אלא רק להקל דכל בעירובין להקל, ואין זה בפועל דירה שלהם.

מה אסור לעשות אחרי שתית יין- לשמואל השותה רביעית יין אסור להורות (או להתיר נדר. ס"ד:), ורב נחמן אמר ששמועה זו אינה נאה,

בחרטה היינו ששואלים אותו אם הוא מתחרט על מה שנדר, ולזה א"צ ישוב הדעת, אבל אם אין פותחים בחרטה צריך דווקא פתח שאם היה יודע דבר מסוים לא היה נודר, לזה צריך ישוב הדעת.

ס"ה. שיכור- רב"ע אמר שהוא יכול לפטור מתפילה אחר החורבן כי אנו נחשבים כשיכורים, אבל משאר עוונות א"א לפוטרים בטענה זו, שהרי שיכור הרי הוא כפיקח לכל דבריו כגון לקניינים, ואם עבר עבירה שיש בה עונש מיתה או מלקות עונשים אותן, ואם הגיע לשכרותו של לוט פטור מכל דבר. ומי שמפיק (מעביר - שאינו אומרה, וי"א שאינו מפיק דהיינו שאינו מגלה) מגן - שאינו מתפלל מגן אבות בזמן שכרות, לא יגיעו אליו צרות. ור"ח (תוד"ה מסר) מפרש שמי שבעת שמתגבר עליו יצרו טומן אותו שלא יתגבר, לא יגיעו אליו צרות. ולריו"ח זה נאמר על מי שאינו מכסה את יצרו אלא מגלהו יוצא להלחם כנגדו ולכבושו.

ישוב הדעת הנצרך לתפילה ולדין וללימוד התורה- כל שאין דעתו מיושבת עליו לא יתפלל, שנאמר בצר אל יורה, וכתב רש"י שאין כזה פסוק, ואולי זה בספר בן סירא. והתוס' (ד"ה בצר) מביאים שהירושלמי למד שהמציא אל יורה מדכתיב "שמעי נא זאת עניה ושכורת ולא מיין" ואיתא התם שהבא מן הדרך לא יתפלל מטעם זה. ולר"ת הכונה לפסוק "היערוך שועך לא בצר" כלומר בשעת צרה אל תערוך תפילתך. רבי חנינא לא התפלל ביום שכעס, ומר עוקבא לא ישב בדין ביום שרוח דרומית מנשבת בו. הלכתא בעיא צילותא (-דעת צלולה) כיומא דאסתנא שמנשבת בו רוח צפונית שהוא יום אורה ונח לכל. אביי אמר שאם היתה אמו מבקשת ממנו איזה דבר אפילו עבודה קלה לא היה לומד כמו שהוא למד, ורבא אמר שאם היתה עוקצת אותו כינה לא היה לומד. הבא מן הדרך לא יתפלל ג' ימים שמפני טורח הדרך אין דעתו מיושבת עליו. שמואל לא היה מתפלל בבית שיש בו שיכר שהריח משכרו, ורב פפא לא היה מתפלל בבית שיש בו דגי הרסנא בגלל הריח.

זמן לימוד התורה- י"א שלא נברא הלילה אלא לשינה והיום לתלמוד תורה (ורב אחא בר יעקב היה לוח מזמן לימודו ביום שהיה קובע כמה פרקים ישנה ביום ולפעמים היה טרוד במזונותיו ביום ופורע בלילה), וי"א שלא נברא הלילה כגון לילי תקופת תמוז (תוד"ה אלא) אלא ללימוד תורה. בתו של רב חסדא שאלה אותו אם אינו חפץ לישן, וענה לה שישן הרבה אחרי שימות.

מעלת היין- כל המתפתה ביינו שמתרצה כשמפייסים אותו לאיזה דבר כשטוב ליבו בין יש בו מדעת קונו דכתיב "וירח ד' את ריח הניחוח", וכל המתיישב בינו יש בו מדעת שבעים זקנים. לא נברא יין אלא לנחם אבלים ולשלם שכר לרשעים ששותים ושמחים ומקבלים עולמם בחייהם. כל אדם שאין יין נשפך בתוך ביתו כמים אינו בכלל ברכה גמורה, אפילו אם הוא עשיר בדברים אחרים. בג' דברים האדם ניכר אם הוא הגון, בכוסו אם דעתו מיושבת עליו בינו, בכיסו אם נושא ונותן עם בני אדם באמונה, ובכעסו שאינו קפדן יותר מדאי.

המשך דין הוצאה בחצר שדר בה נכרי ודיני שכירת הרשות מהנכרי

ס"ה: מתי נכרי אוסר בשתי חצרות זו לפניו מזו- אם בחצר הפנימית דרים ישראל ונכרי ויש

שהרי הוא אין דעתו צלולה ללא שתית רביעית יין, והקשו התוס' (ד"ה שתה) שהרי רב נחמן עצמו אמר שבלא דרך מיל ושינה אסור, ושמא איירי התם באינו מזוג במים, אך קשה שהרי יש אוסרים אף כשמזוג במים. (ואמור לו רבא שהאומר שמועה זו נאה שמועה זו אינה נאה מאבד הונה (-כבודה) של תורה וסופה להשתכח ממנו, וחזר בו רב נחמן שלא יוסיף לומר כך). שתוי והיינו שהוא יכול לדבר לפני המלך, לא יתפלל, ובדיעבד תפילתו תפילה, ושיכור שאינו יכול לדבר לפני המלך אף בדיעבד תפילתו תועבה, וכתבו התוס' (ד"ה שיכור) שצריך לחזור ולהתפלל, וכן בהיה מתפלל ונמצאת צואה כנגדו צריך לחזור ולהתפלל (אבל במי רגלים לא). וצ"ע אם גם בברכות הדין כך לענין צואה ושיכור, שהרי לשתוי אסור להתפלל עד שיפיג יינו, ואפילו בין מזוג לא יתפלל ולא יורה ביותר ברביעית, ופשיטא ששתוי מברך ברכת המזון ושאר ברכות. דרך מיל או שינה מפגיגים את היין (ס"ד:), ואם שתה יותר מרביעית לא מהני דרך (אא"כ הוא רכוב) מיל ושינה, ויין האיטלקי שהוא משכר יותר אפי' ברביעית צריך דרך ג' מילין כדי להפיגו, אי נמי דווקא ברכוב שאין לו כ"כ טורח צריך ג' מילין. לרב ששת (ס"ה). שינה כל שהיא מספיקה, ולרבי חנינא צריך יותר ואסור להתפלל עד שיתעורר מעצמו, אפילו אם עובר זמן תפילה. והלכה כרב ששת. (תוד"ה מסר). ור"ח מפרש שהנדון הוא לענין מלחמת היצר אם עדיף שישן, או שחוששים שיפסיד זמן תפילה ועדיף להתעסק בדרך וכיוצא בזה כדי להפיגו ואח"כ יתפלל.

לא יפטר אדם מחבירו אלא מתוך דבר הלכה, שמתוך כך זוכרו.

ס"ד: המחזיק בנכסי הגר שכיון שבאו לו בלא יגיעה אנשים תמהים על כך, ואין מתקיימים אם לא ע"י מצוה, יקח בהם -במקצתם ס"ת כדי שיתקיימו בידו, וי"א שאף בעל בנכסי אשתו יעשה כך משום עין הרע, וי"א אפי' הרוויח בעיסקא, וי"א אפי' מצא מציאה, וי"א שמספיק לקנות בהם תפילין.

ג' הלכות שלמדו מר"ג- א' אין מעבירין על האוכלים שאם מצאם בדרך אינו רשאי להמשיך ולהשאירם שם, (ובדורות האחרונים שבנות ישראל פרוצות בכשפים מותר, ובברייתא תני שבשלמים מעבירים ובפתייתין שאין לחוש בהם לכשפים אין מעבירין). ב' מצא פת בדרך ואינו יודע אם היא של נכרים אם רוב עוברי דרכים נכרים אסורה, ואף שזה היה אחרי פסח, אם זה של ישראל י"ל שנעשה אחר הפסח. תוד"ה שהולכים. ג' חמצו של נכרי אחר הפסח מותר בהנאה. עוד מצינו שר"ג ידע שם נכרי שלא הכיר, ע"י רוח הקודש, ואע"פ שהיה זה שם הרגיל באומות, זה נחשב שידע ע"י רוח הקודש. תוד"ה שכוון. עוד כתבו התוס' (ד"ה ולמדנו) שאף שאסור לתת לנכרי שאינו מכירו מתנת חנם משום "לא תחנם", י"ל שר"ג סבר שמוותר, אי נמי כיון שהיה הנכרי מתלווה אליהם מותר דהוי כמוכרו לו.

התרת נדרים- למ"ד פותחין בחרטה שצריך למצוא פתח שאם היה יודע דבר מסוים לא היה נודר (וכגון שאומר לו שכל הנודר ראוי לדוקרו בחרב ואילו היית יודע שאסור לנדור וחיבי מיתה כלום היית נודר, ואמר לו לא. וכתבו התוס' (ד"ה כל) שמבואר בנדרים שאין פותחים בזה, שמא ישקר מפני שהוא ירא לומר שהיה נודר אם היה יודע זאת, ועוד דלהלכה פותחין בחרטה), מתירים נדר דווקא ביושב מפני שצריך לזה ישוב הדעת. אבל למ"ד אין פותחין בחרטה אלא החכם עוקרו בלא טעם מתירים כשהוא מהלך או עומד או רכוב. רש"י. ור"ת (תוד"ה פותחין) מבאר שפותחים

להם דריסת הרגל בחיצונה, ובחיצונה דר ישראל, רבי ר' חייא ורב אסרו באופן זה, ורב ששת רצה לומר שרב סובר כר"מ שגם בישראל אחד הנכרי אוסר, ואמר רב יוסף דא"כ גם אם אין ישראל דר בחיצונה הנכרי אוסר, ועוד שהרי רב התיר לישראל הפנימי לטלטל בפנימית, ובהכרח שרב סובר כרבי אליעזר בן יעקב שדווקא בשני ישראלים הנכרי אוסר, וכר"ע שרגל המותרת במקומה אוסרת שלא במקומה, וממילא כלפי החיצונה זה נחשב שדרים שם ב' ישראלים, ואיירי שב' הישראלים עירבו יחד, דאי לאו הכי לר"ע גם בלי הנכרי אסור. וכן בישראל ונכרי בחיצונה וישראל בפנימית הנכרי אוסר, דאף בזה הנכרי מפקח להרוג את הישראל, שמא יבוא הישראל השני ויראהו.

נכרי שהשכיר רשותו שבפונדק לנכרי ויש בפונדק בתים הפתוחים לחצר והאכסנאים נכנסים בהם ואוסרים זה על זה בשבת, (ו"ג שיש שם הרבה חדרים הפתוחים לחצר, וגם זה נכון כדמצינו שחבורה ששבתה בטרקלין אוסרים זה על זה. תוד"ה אקלעו), והשוכר הלך ודרו באותה חצר שני ישראלים, והיו יראים שמא הנכרי יבוא בשבת, (אמנם כל זמן שלא בא אינו אוסר. תוד"ה אקלעו. ולא היה שם אחד מבני ביתו או אשתו, דאם היו הרי מציונו שאפילו משכירו ולקטיו יכול לשכור. תוד"ה דלא), והסתפקו תלמידי רבי חנינא אם הם יכולים לשכור את הרשות מהמשכיר, ואמר להם ר"ל שישכרו דספק דדבריהם להקל, וכשיגיעו לרבותינו שבדרום ישאלום, ואמר להם רב אפס שבדרום שיכולים לשכור מהמשכיר את רשותו כדי לטלטל שם, רק אם המשכיר יכול לסלק משם את השוכר לפני סיום השכירות.

שכירת רשות בשבת - י"א ששוכר כמערב דמי ואין שוכרים אלא מבעוד יום, וי"א ששוכר כמבטל רשות ומהני לבית הלל אף בשבת אם הישראלים עירבו מבעוד יום, דאין הנכרי אוסר כיון שאינו כאן, ואח"כ יבטלו רשותם לגבי אחד ואותו אחד יהיה מותר להוציא. רש"י. וכתבו התוס' (ד"ה דאתא) שאע"פ שעירבו צריך לבטל רשות לאחר השכירות, וכשבא הנכרי בטל העירוב, וכששכרו אין העירוב חוזר לקדמותו, וגם לא אמרינן בזה שבת הואיל והותרה הותרה, דמתחילה כשנעשה העירוב אין סופו להתקיים כל השבת. עוד כתבו שלא מספיק ביטול רשות ללא שכירות להתירם מכח שהם כמו אחד, ונכרי שיש עימו ישראל אחד אינו אוסר, דכיון דהיכא שאין הנכרי מתרצה להשכיר לא היה מועיל הביטול דא"כ ביטלת תורת עירוב כדאתא לעיל ס"ג, אין לחלק בין מתרצה לאין מתרצה, ועוד י"ל דהנך אמוראי ס"ל כר"מ שנכרי אוסר גם על יחיד. עוד כתבו התוס' (ד"ה יפה) שלהלכה אפשר לשכור בשבת. עוד כתבו התוס' (ד"ה יפה, השני) שמותר לשכור בשבת ולא דמי למקח וממכר, דלא

הוי אלא כמתנה בעלמא, דאין עושים זאת אלא כדי להתיר את הטלטול.

ס"ן שוכר כמערב לקולא לענין שמועילה שכירות בפחות משוה פרוטה, ואפשר לשכור משכירו ולקטיו של הנכרי אם הוא נכרי כמו שאפשר לערב עם ישראל שהוא שכירו ולקטיו של נכרי, (אמנם היכא שישראל ונכרי דרים בבית אחד לא מהני עירוב של הישראל, כיון ששניהם שוים. ועוד דאם הנכרי מייחד לישראל חדר בבית שאינו יכול לסלקו משם, לא הוי כשכירו ולקטיו. תוד"ה מערב). וחמשה ששרוים בחצר אחת עם הנכרי אחד שוכר בשביל כולם כמו שבני חצרות שיש פתח ביניהם ובאו לערב יחד אחד מערב בשביל כולם כשמוליך ערובן לחצר השניה דהוא שליח שלהם, אבל י"ל שמותר לשכור בשבת אע"פ שאסור לערב בשבת, דלחומרא אין שוכר כמערב, דכל בעירובין להקל.

באיזה חצר מועיל ביטול רשות

בני חצר שלא עירבו יחד, יכולים להתיר את ההוצאה לחצר ע"י ביטול רשות, ולהלן יבואר באיזה מקרה מועיל ביטול רשות.

לשמואל כל מקום שאוסרים זה על זה אם לא עירבו ואם רצו מערבים, אם שכחו ולא עירבו מבטלים רשותם לאחד מהם ונחשבת כל החצר שלו ומותר לטלטל בכלה ובלבד שלא יוציאו מהבתים לחצר אלא רק מביתו, ובא לרבות ב' חצרות זו לפנים מזו שאם הפנימית לא עירבה לעצמה היא אוסרת על החיצונה לכו"ע, דרגל האסורה במקומה אוסרת לכו"ע שלא במקומה, ואם שכחו ולא עירבו מבטלים בני הפנימית רשותם לדריסת הרגל לבני החיצונה, דמתוך שאוסרים זה על זה מבטלים זה לזה, והיינו לשיטת אביי, אבל לרבא דווקא כשנתנו את עירובן בפנימית דדרך שכשמעריבים ב' חצרות יחד לוקחים עירוב של בני חצר אחת ומוליקין אותו לשניה ואין עושים עירוב אחר, ושכח אחד מן החיצונה ולא עירב מועיל ביטול רשות, דשמואל מודה שבני החיצונה יכולים לבטל את הרשות שיש להם בפנימית מכח העירוב, דאמרה ליה לתקוני שדרתיך ולא לעוותי, (והיינו לר"ע, אבל לרבנן אפשר לומר כך גם בלי ביטול רשות), והפנימית מותרת, כיון שהיא יכולה לסגור את הדלת ולהסתלק מהחיצונה, והחיצונה אסורה, אבל אם אחד מן הפנימית שכח אין מועיל ביטול רשות, דאם יבטל לבני הפנימית החיצונה אוסרת עליהם דכיון שהעירוב בפנימית הם נכנסים לשם, (ואין לומר לתקוני שדרתיך ולא לעוותי וכנ"ל, ותסגור הפנימית את הדלת ותשתמש, כיון שתחילת העיוות בא ע"י בני הפנימית), ואם יבטל רשותו לבני חיצונה, אין ביטול רשות מחצר לחצר לשמואל אף היכא שהוא אוסר עליהם, וכיון שהפנימית אסורה גם החיצונה אסורה, דרגל

האסורה במקומה אוסרת עליה, ועוד שאין העירוב אצלם, לרבנן דאמרי שצריך לבטל רשות לכל אחד ואחד, אבל לר"א מבטל רשותו לבני פנימית ובני החיצונה מותרים עמהם, וכשנתנו את עירובם בחיצונה ושכח אחד מן הפנימית או מן החיצונה לערב שתיהן אסורות ואין מועיל ביטול רשות, דאינו יכול לבטל רשותו לבני הפנימית להתיר את הפנימית לעצמה כיון שהעירוב לא אצלם ואם יבדלו מהחיצונה הם ישארו בלי עירוב, ואינו יכול לבטל רשותו - דריסת רגלו לבני חיצונה, כיון שאין ביטול רשות מחצר לחצר, ואין לומר שיבטלו כל בני הפנימית את רשותם לזה שלא עירב, והוי רגל המותרת במקומה כיון שהוא יחיד, דאינה אוסרת שלא במקומה, לאו מילתא היא, דשאר בני הפנימית נעשו רגל האסורה במקומה, שהרי רק הוא מותר ולא הם, וכיון שביטלו רשותם בטל עירובם, והם אוסרים על בני החיצונה, ואין ביטול רשות מחצר לחצר.

וכל מקום שמעריבים ואין אוסרים אין מבטלים, כגון ב' חצרות הפתוחות למבוי או לרה"ו, שיש פתח ביניהם, שאם רצו מערבים, ואם לא עירבו כל אחת מותרת לעצמה, דלא תיקנו חכמים ביטול רשות אלא היכא דאסרי עלייהו, ואין ביטול רשות מחצר לחצר בכהאי גוונא, ולריו"ח אפילו בכהאי גוונא יש ביטול רשות מחצר לחצר.

וכל מקום שאוסרים ואין מערבים אין מבטלים, כגון נכרי שהגיע בשבת שאז שני הישראלים אוסרים זה על זה, דאם הנכרי הגיע מערב שבת הרי יכולים לשכור מאתמול ולערב, ואמאי קרי ליה אוסרים ואין מערבים. ומבואר שלשמואל אין ביטול רשות בכהאי גוונא בשבת, ומהאי טעמא לא יועיל לשכור מהנכרי בשבת.

ביטול רשות בחורבה - לשמואל אין ביטול רשות בחורבה היכא שפתוחים לחורבה בתים משני הצדדים, ואסור להשתמש בה אם לא עירבו, דלא הקילו חכמים לבטל רשות אלא בחצר שלפני הבית ששם עיקר תשמישם, ולריו"ח יש ביטול רשות בחורבה, וצריכא לאשמועינן פלוגתייהו בחצר ובחורבה, דהו"א שלשמואל רק מחצר לחצר אין ביטול רשות, מפני שכל אחת תשמישה לחוד, משא"כ בחורבה שהשימוש משותף ואסרי אהדדי, ומאידיך הו"א שרק בחורבה אמר ריו"ח שמועיל ביטול רשות, ולא מחצר לחצר, קמ"ל.

לשמואל אין בעירובין אלא כלשון משנתנינו, והיינו הא דתניא "שהמבוי לחצרות כחצר לבתים" ודייק מזה שמואל שאין מבוי נותר בלחי וקורה עד שיהיו בתים וחצרות פתוחים לתוכו, שתי חצרות למבוי ושני בתים לחצר.

חדש

ניתן להשיג שוב את הסט תמצית הש"ס (ללא תוס', ורש"י חלקי) על כל הש"ס במהיר 120 ₪. ותמצית משנ"ב, 6 חלקים ב6 חוברות. עלות חוברת 10 ₪ סט 50 ₪. כמו כן ניתן להשיג את סיכומי תמצית ההלכה (עם טור ובי"ש וע"ג וכו'), על הלכות שבת, מועדים, גדה ומקוואות.

נקודות מכירה בירושלים בני ברק מודיעין עילית בית שמש אופקים רכסים ועוד.

לפרטים 052-7692282

קיבלת תועלת מהגליון?

באפשרותך לזכות לומדים נוספים, ניתן לתרום ב'גדרים פלוס' קופת 'תמצית'

מבחני 'לדעת'

מבחן שבועי על דף היומי עמוד היומי משנה ברורה הפץ חיים ואהבת חסד

ניתן לעשות את המבחנים מיום שישי עד יום שלישי בשעה 7:00 בבוקר:

- בטלפון 0737-289-669

- במייל 7692282@gmail.com

- בגדרים פלוס קופת לדעת.

הגרלות: בכל שבוע על 500 ₪ במזומן,

זיכוי 300 ₪ ברשת 'יפה גוף', 101 זוכים

בזיכוי 100 ₪ ברשת 'יפה גוף'.

סיכומי 'תמצית'

ניתן להשיג את גליונות סיכומי תמצית החודשיים על הדף היומי / משנה ברורה ומוסר (לפי הדף היומי בהלכה).

- בנקודות ההפצה

- במייל 7692282@gmail.com

בנוסף ניתן לקבל במייל סיכומים על כל מסכתות הש"ס, ועל כל המשנה ברורה, ועל תנ"ך וספרי מוסר וספרי הפץ חיים.

או סיכומים לפי סדר הלימוד של: העמוד היומי, חבורת ש"ס, קנין ירושלמי, דף הכולל, קנין הלכה, תרי דף, אורייתא, אהבת שלום, ומפעל הש"ס.

תמצית
 סיכומי גמרא, הלכה ומוסר
 7692282@gmail.com

להצעת
 מבחנים שבועיים
 בחף חוקי, פשוטי, וחן ואמנות חזק
 0737-289-669

מבחן 41 < פרשת אמור

עירובין ע. עד ע"ג.

האם שנים שעירבו ונתנים את רשותם לאחד או שנים שלא עירבו?
 א' כן.
 ב' לאחד כן ולשנים לא.
 ג' לאחד לא ולשנים כן.

מי שעירב ומת בשבת. האם בנו אוסר לטלטל בחצר?
 א' אוסר, כיון שהירוש לא עירב.
 ב' אינו אוסר כיון שמקצת השבת הותרה.
 ג' זה תלוי במחלוקת אם יורש יכול לטלטל רשות.

גר שמת ואין לו יורשים והחזיק ישראל בנכסיו, האם הוא אוסר לטלטל בחצר?
 א' אוסר.
 ב' אינו אוסר.
 ג' אם מת מבעוד יום אוסר, מחשיכה אינו אוסר.

האם עירוב או שיתוף מועיל ביו?
 א' מועיל בשניהם.
 ב' עירוב אינו מועיל ושיתוף מועיל.
 ג' עירוב מועיל ושיתוף אינו מועיל.

באיזה אופן לבית הלל צריך עירוב לכל חבורה ששבתה בסרקליו?
 א' בכל אופן.
 ב' בזמן שמקצתם נמצאים בחזרים או בעלייות.
 ג' בכל אופן מספיק עירוב אחד לכולם.

במה נחלקו ב"ש וב"ה האם חמש חצרות ששבתו בסרקליו אחד צריכים עירוב לכל חבורה וחבורה?
 א' האם המחיצות שביניהם מחלקות את הדירות.
 ב' האם כשרם מניחים עירוב בבית אחרי אחד נעשה שלי"ח עבור כולם.
 ג' ה' הביאורים תל"ח הם מחלוקת בגמרא.

אחים שאוכלים משל אביהם וישנים בבתיהם. ובאים לערב עם חצר אחת. האם כל אחד מהם צריך לתת חלק בעירוב או לא?
 א' אחד נעשה שלי"ח עבור כולם.
 ב' כל אחד צריך לתת חלק בעירוב.
 ג' אם אין עממה עוד דירות די בעירוב אחד, ואם יש עממה עוד דירות כל אחד יתן חלק בעירוב.

מבחנים ב'עמוד היומי'

אדר-ניסן תשפ"ה

מבחן 40 < פ. אחרי מות קדושים

עירובין ס"ו: עד ס"ט:

באיזה אופן מודה רבי יוחנן שאין ביטול רשות מחצר לחצר?
 א' במקום שאוסרים זה על זה, כגון בחצר פנימית וחיצונה.
 ב' באופן ה"ל אבל דווקא כשנתנו את עירובם בפנימית ושכח את מהחיצונה לערב.
 ג' מחלוקת.

באיזה אופן מודה רבי יוחנן שאין ביטול רשות מחצר לחצר?
 א' בשני בתים משני צידי רשות הרבים שהקיפום נכרים מחיצות בשבת.
 ב' בכל גונא יש ביטול רשות מחצר לחצר.
 ג' מחלוקת.

סלע שבים שאינו גבוה עשרה ורחב ארבעה, האם מותר לטלטל תמנו לים?
 א' מותר רק אם אין בו יותר מבית סאתים.
 ב' בכל גונא מותר.
 ג' בכל גונא אסור.

באיזה אופן מותר להביא מים חמים לחינוק צריכים לחול?
 א' אם ע"י אמירה לנכרי להביא מים שכבר הם חמים.
 ב' אם אמו צריכה מים יחממו לחינוק אף ע"י ישראל אגב אמו.
 ג' מותר להביא אף ע"י ישראל, גם אם לא עירבו ולא נשתתפו.

במה תלויה המחלוקת אם מי שביטלו לו רשות יכול לטלטל רשותו למי שביטל עבדו?
 א' האם חוששים שתקנת חכמים תהיה כחוכא ואיטולא.
 ב' האם המטביל רשות הצירו ביטל גם רשות ביתו.
 ג' מחלוקת.

במה נחלקו ר"מ ור"ה האם מי שהוציא במזיד לפני שנתן רשותו יכול לטלטל רשותו (רש"י)?
 א' האם מותר לחלל שבת יכול לטלטל רשות.
 ב' האם שייך ביטול רשות אחרי שהוציא.
 ג' האם מי שעבר על איסור הוצאה דרבנן נחשב מומר.

האם מקבלים קרבות מנכרי או ממומר לעבודה זרה?
 א' מקבלים.
 ב' אין מקבלים.
 ג' מנכרי מקבלים וממומר לע"ז אין מקבלים.

מבחן 39 < פרשת תזריע מצורע

עירובין ס"ג. עד ס"ו.

באיזה אופן מותר להורות הלכה בפני רבו?
 א' שלא בפניו.
 ב' לאפודשי מאיסורו.
 ג' לראות סכין שחיוטה.

מאיזה טעם (למסקנה) רצה אביי להחריז לטלטל בחצר שיש בה נכרי כשביטלו רשותם לאחד?
 א' מפני שלא יצאו לטלטל רשותם תמיד, ולא יבואו ללמוד ממעשי הנכרי.
 ב' משום שאין נכרי אוסר על ישראל אחד הדר בחצר.
 ג' מפני שביטול רשות לאחד אינו שכיח ולא גרו בזה.

לגבי מה נאמר דין שכירו ולקטיו?
 א' שנכרי שהוא שכירו ולקטיו של ישראל אינו אוסר אף כשהוא דר בביתו.
 ב' ששכירו ולקטיו של נכרי שעירב עם בני המבוי מותר לטלטל שם.
 ג' ששכירו ולקטיו של ישראל שדר בחצר או בעליה צריך לתת חלק בעירוב.

מי ששטה יותר מרביעית י"ו, מתי מותר לו להורות ולהתפלל?
 א' דרך מיל, ושינה.
 ב' דרך ג' מילין, ושינה.
 ג' רק הרוכב בדרך.

איזה דברים מצוין בגמרא שהם צריכים ישוב הדעת?
 א' החרת נדרים למ"ד אחד, וישיבה בדיון.
 ב' תפילה ותלמוד תורה.
 ג' שתי התשובות נכונות.

מצר פנימית שדרים בה ישראל ונחיצונה דר ישראל, האם מותר לישראל לטלטל בפנימית?
 א' תלוי במחלוקת אם נכרי אוסר על ישראל אחד.
 ב' תלוי במחלוקת אם רגל המותרת במקומה אוסרת שלא במקומה.
 ג' מותר לכ"ע.

לגבי מה סובר רבי יוחנן שיש חילוק בין שומר רשות למערב?
 א' שבשכירות צריך שיה פרטה ובעירוב לא.
 ב' שבשכירות כל אחד צריך לשכור, ובעירוב אחד מערב לכולם.
 ג' שאפשר לשכור רשות בשבת אנ"פ שאין מערבים בשבת.

ניתן לעשות את המבחנים
 בטל: 0737-289-669
 7692282@gmail.com
 ובגמדות נדרים פנוי' (לדעת)

ניתן לשמוע שיעורים על פרה"ש
 ש"ק ומועדים, משנ"ב, ספרי מוסר ועוד
 בטלפון 03-6171132